

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ МОВНОСТИЛІСТИЧНИХ
ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМЕДІЙНИХ ФІЛЬМІВ У ПЕРЕКЛАДІ
(НА МАТЕРІАЛІ КІНОФІЛЬМУ «RIÈN À DÉCLARER» ДЕНІ БУНА ТА
ЙОГО УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСІЇ)**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми «*Переклад з французької
та з англійської мов*»,

спеціальність – 035 Філологія

Анастасії Андріївни ПРИМАЧЕНКО

Науковий керівник:

к. філол. н., доц. Тетяна КАЧАНОВСЬКА

Рецензент:

к. філол. н., доц. Сергій САЄНКО

«Допущено до захисту»

на засіданні кафедри

теорії та практики перекладу

романських мов імені Миколи Зерова

Протокол № 9/1 від «21» червня 2024 року

завідувач кафедри

(підпис)

д.філол.н., проф. Ірина СМУЩИНСЬКА

КИЇВ

2024

АНОТАЦІЯ

Примаченко А. А. Специфіка відтворення мовностилістичних особливостей комедійних фільмів у перекладі (на матеріалі кінофільму «Rien à déclarer» Дені Буна та його української версії).

Дипломна робота присвячена дослідженню перекладу мовностилістичних особливостей, що відіграють ключову роль у збереженні гумору в кінофільмі Дені Буна «Rien à déclarer». У теоретичній частині було розглянуто поняття кінотексту; описано важливість аудіовізуального перекладу в часи міжкультурного обміну; розглянуто актуальність комедії як жанру кінематографу; досліджено перекладацькі трансформації для адаптації фільмів комедійного жанру. У практичній частині було проведено компаративний аналіз стилістичних засобів у французькій мові та українській мові, а також методів їх перекладу. Надано рекомендації щодо оптимізації технік перекладу.

Ключові слова: кінотекст, гумор, аудіовізуальний переклад, художні тропи, перекладацькі трансформації, французька мова.

SUMMARY

A. A. Prymachenko. The peculiarities of reproduction of the linguistic and stylistic features of comedy films in translation (in the comedy film «Rien à déclarer» by Dany Boon and its Ukrainian translation).

This thesis is devoted to the study of the translation of stylistic figures that play a key role in the process of preserving humor in the translation of the movie «Rien à déclarer» by Dany Boon. The theoretical foundations of the thesis describes the concept of film text; the importance of audiovisual translation in times of intercultural exchange; discusses the relevance of comedy as a cinematic genre; and examines translation transformations and stylistic figures for adopting comedy films. The practical part of the thesis focuses on a comparative analysis of stylistic figures in French and Ukrainian, as well as methods of their translation. Recommendations for optimizing translation techniques were given.

Keywords: film text, humor, audiovisual translation, stylistic figures (tropes), translation transformations, French language.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ГУМОРИСТИЧНИЙ КІНОТЕКСТ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КІНОКОМЕДІЙ ЯК ЖАНРУ КІНЕМАТОГРАФУ	6
1.1. Кінотекст як об'єкт аудіовізуального перекладу	7
1.2. Поняття «комічного» та його значення у кіномистецтві	11
1.3. Комедія як кіножанр. Особливості перекладу комедійних фільмів	13
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ МОВНОСТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У КОМЕДІЇ «МИТНИЦЯ ДАЄ ДОБРО»	21
2.1. Характеристика фільму та його особливості	21
2.2. Переклад регіональної варіативності французької мови	22
2.3. Вираження комічного за допомогою розмовного стилю	25
2.3.1. Лайка як засіб підсилення стилістичного забарвлення	26
2.3.2. Способи перекладу пейоративної лексики	28
2.3.3. Адаптація розмовно-просторічної лексики, жаргонізмів і вульгаризмів	29
2.4. Відтворення фразеологізмів як засобів комічного	33
2.5. Стратегії перекладу okazіоналізмів у комедії	36
2.6. Омоніми та пароніми як гра слів та їх переклад	38
2.7. Особливості перекладу тропів як знаряддя гумору	41
Висновки до розділу 2	49
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	58
RÉSUMÉ	59

ВСТУП

Сучасний світ – це всебічне єднання людства в єдиному інформаційному та комунікативному просторі [14, с. 229], де фільми з-за кордону активно імпортуються в Україну з метою міжкультурної та міжмовної комунікації. Кінематограф, як відомо, залишається одним із найбільш популярних видів мистецтва, який привертає увагу не лише кіноглядачів, але й дослідників у галузі лінгвістики та перекладознавства [13]. Бажання дивитися іноземні кінострічки можна пояснити тим, що вони надають можливість відволіктися від повсякденних турбот, а також спостерігати за цікавою історією, професійною акторською грою та візуальними ефектами.

Перегляд фільмів, без сумніву, є невід’ємною частиною сучасної культури. Протягом останніх десятиліть зарубіжні фільми заповнили українське телебачення, а потреба в якісному перекладі стала надзвичайно актуальною, щоб забезпечити адекватне сприйняття фільму представниками іншої лінгвокультури. Перекладачі, як зазначає Т. Лукьянова, постійно вирішують проблему відтворення культурних аспектів, імпліцитно закладених в тексті оригіналу, оскільки переклад охоплює щонайменше дві мови і дві культурні традиції [20, с. 11].

Сучасний глядач – особа примхлива, яку вразити нелегко. Хтось хоче дивитися фільми жахів, щоб отримати адреналіновий сплеск, інші – романтичні кінострічки, де головні герої мають зіштовхнутися з життєвими перешкодами для того, щоб бути разом. Однак, особливий інтерес глядачі виявляють до комедійних фільмів, адже це чудовий спосіб весело провести час та отримати позитивні емоції. Назва, яка є візитною карткою, має на меті привернути якнайбільше уваги до кінострічки. Однак якість перекладу самого фільму безпосередньо впливає на його подальшу успішність, адже важливо зберегти й відтворити автентичність та гумор, що властивий тій чи іншій культурі. Саме тому, переклад так необхідний у нашому суспільстві, що розвивається. Поняття «переклад» можна поділити на «продукт» та «процес». Продукт – це результат

перекладу з мови оригіналу на мову перекладу, а процес – це діяльність з перекладу [29, с. 37].

Актуальність нашої дипломної роботи полягає в тому, що в умовах розповсюдження іноземних кінофільмів важливо досліджувати способи, якими комедійні елементи переносяться з одного культурного та мовного середовища в інше. Розуміння цих механізмів дозволить краще адаптувати контент для різних аудиторій. Переклад комедійних фільмів також вимагає особливої уваги через наявність культурних, лінгвістичних та гумористичних елементів, які виражаються на рівні вербальному та аудіовізуальному (текст, звук, зображення). Дослідження специфіки таких перекладів сприятиме покращенню якості та ефективності перекладу комедійних творів з вихідної мови (ВМ) на мову перекладу (МП).

Основними завданнями нашої дипломної роботи є:

- Розглянути поняття гумору та його різновиди у мовознавчому та перекладознавчому аспектах;
- Визначити жанрові особливості комедійних фільмів;
- Виявити та схарактеризувати основні стратегії і тактики перекладу кінотексту;
- Дослідити та проаналізувати мовностилістичні особливості перекладу комедійних фільмів українською мовою.

Об'єкт дослідження: особливості перекладу французьких художніх фільмів, що відносяться до комедійного жанру.

Предмет дослідження: способи відтворення мовностилістичних особливостей комедійних фільмів з французької мови українською.

Матеріалом дослідження є приблизно 2000 реплік з франко-бельгійської кінокомедії «Rien à déclarer», що була створена Дені Буном в 2010 році, та їхніх українських відповідників з закадрового багатоголосого перекладу української версії «Митниця дає добро» (на замовлення ICTV), а також українські субтитри.

Метод дослідження: метод суцільної вибірки (для пошуку матеріалу дослідження); компаративний аналіз (зіставлення оригіналу та перекладу); метод

опитування (проведено серед 10 респондентів); культурний аналіз (встановлення відмінностей між українською та французькими культурами); лінгвістичний аналіз (дослідження розмовного стилю кінотексту та особливостей використаних у ньому тропів).

Практична цінність нашої дипломної роботи полягає в тому, що результати цього дослідження можуть стати корисними для перекладачів, які працюють у сфері перекладу комедійних фільмів, адже вони можуть зрозуміти, як ефективно локалізувати гумористичні елементи. Окрім того, інші студенти можуть використати мою роботу як основу для подальших досліджень. А фахівці у кіноіндустрії можуть знайти у ній цінні вказівки для адаптації іноземних фільмів для різних аудиторій.

Новизна нашої роботи полягає в тому, що це перше дослідження, яке шляхом зіставного аналізу детально аналізує не лише оригінальні репліки та український переклад закадрового озвучення комедійного фільму «Rien à déclarer», а й також українські субтитри, а саме мовностилістичні особливості з урахуванням специфіки комедійних фільмів.

Структура бакалаврської роботи: робота складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків та резюме. Загальний обсяг роботи – 61 сторінка.

РОЗДІЛ 1. ГУМОРИСТИЧНИЙ КІНОТЕКСТ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КІНОКОМЕДІЙ ЯК ЖАНРУ КІНЕМАТОГРАФУ

1.1. Кінотекст як об'єкт аудіовізуального перекладу

У часи німого кіно кожен міг зрозуміти сюжет без слів. Навіть якщо на екрані періодично з'являлися інтертитри, перекладачу слід було лише їх перекласти та вставити на місце оригінальних. З розвитком технологій кінематограф змінився. У кінострічці з'явився звуковий супровід, що додав новий вимір до сприйняття фільмів; а згодом разом зі звуком – текст. Цей новий етап у розвитку кінематографу призвів до появи поняття – кінотекст.

Н. Голубенко зазначає, що кінотекст має багато різних значень, а саме: лінгвістичне, культурне, соціальне та загальногуманітарне [6, с. 153]. Його досліджують з різних сторін, оскільки це поняття виникло не так давно, і є доволі молодим продуктом культури.

Кінотекст зазвичай розглядається як креолізований текст, у якому вербальний і невербальний компоненти утворюють нерозривне ціле [20]. Згідно з М. Мельник, кінотекст у сучасному мовознавстві розглядається як складний текст, який має як вербальну так і невербальну структуру [23, с. 125]. Британський лінгвіст та семіотик Г. Кресс до цього визначення додає ще одну ознаку кінотексту, а саме – мультимодальність. Тобто це текст, зміст якого розкривається за допомогою двох і більше семіотичних систем. Такі системи сприймаються глядачем завдяки органам чуття [41]. Потрібною умовою для реалізації кінотексту є наявність екрану, а сприймають його за допомогою аудіовізуального способу.

З огляду на те, що популярність кінематографу зростає, проблема адаптації кінофільмів для глядачів з різних країн світу набуває особливої важливості. Переклад фільму враховує не лише лінгвістичні аспекти, але і технічні особливості, які мають вплив на рівень еквівалентності та адекватності передачі змісту оригіналу, зокрема синхронність артикуляції акторів і реплік дублерів.

Процес аудіовізуального перекладу є багатокomпонентним, адже кожна репліка характеризується обмеженістю у часі, спрямованістю на миттєве сприйняття і залежністю від візуального ряду, що впливає на еквівалентність та адекватність перекладу кінофільму. Важливо перекласти кінотекст не аби-яким способом, а з чітко поставленою метою та усвідомленням його лексичних, граматичних, стилістичних і семіотичних особливостей.

Н. Матківська у своїй статті дає таке визначення терміну аудіовізуальний переклад – це переклад вербального складника відео, головною особливістю якого є синхронізація вербальної та невербальної частин [21]. Ці частини фільму тісно інтегровані одна в одну, створюючи цілісний та закінчений образ [19, с. 101]. У «Енциклопедії перекладознавства» за редакцією Мони Бейкер описано 4 пункти, на які перекладач має звернути увагу під час виконання аудіовізуального перекладу, щоб вдало адаптувати іноземний фільм для цільової аудиторії, а саме:

- 1) Вербальні засоби (діалоги, пісні, закадровий голос);
- 2) Невербальні засоби (музика, спеціальні ефекти);
- 3) Вербально-візуальні засоби (титри, знаки, написи);
- 4) Невербально-візуальні засоби (зображення на екрані) [34].

Спосіб перекладу фільму часто залежить від його жанру, уподобань глядачів, фінансового забезпечення та країни, на яку орієнтована кінострічка. Наприклад, в Україні з часів незалежності було прийнято безліч законів «Про мову» та «Про кінематограф», в яких чітко описується, що іноземні фільми *«...розповсюджуються та демонструються в Україні дубльованими або озвученими державною мовою...»* [61].

Спираючись на статтю Т. Перванчук, було запропоновано таку класифікацію видів аудіовізуального перекладу [25]:

1. Субтитрування (внутрішньомовні та міжмовні субтитри);
2. Закадровий переклад (одноголосий, двоголосий, багатоголосий);
3. Дублювання;
4. Спеціалізований аудіовізуальний переклад (тифлопереклад, субтитри для людей із вадами слуху, супертитри і т. д.).

Найбільш поширеними варіантами аудіовізуального перекладу в кінематографі є дубляж та субтитрування [25]. Для підтвердження цього положення, було проведено опитування між 10 респондентами щодо того, на які фактори людина звертає увагу при виборі кінокомедії (див. Додаток 1):

1. Якість зображення (50%)
2. Наявність дубляжу українською (80%)
3. Наявність субтитрів українською (10%)
4. Оцінка від інших глядачів (50%)
5. Стиль гумору (60%)
6. Рік випуску (40%)
7. Режисерський склад (0%)
8. Акторський склад (50%)

Отримані дані свідчать про те, що потреба в якісному дублюванні більша, ніж наявність субтитрів. Глядачі надають перевагу дублюванню, тому що це метод, завдяки якому іноземні репліки синхронізовано з рухами акторів таким чином, що складно зрозуміти, що фільм показано не в оригіналі, а в перекладі. О. Полякова зазначає, що якість технічного процесу запису реплік перекладу в дублюванні залежить від професійності студії дублювання. Професійною студією дублювання у всьому світі визнається та, що отримала сертифікат «Dolby Premier Studio Certification». В Україні такою студією є «Le Doyen Studio», що виконує 60% дубляжу в Україні [27]. Наразі існують дві головні проблеми для створення якісного дубляжу, а саме: 1) невелика оплата праці та 2) відсутність курсів або навчальних дисциплін в університетах для практики дублювання.

У той час як субтитри та закадрове озвучення це більш дешеві способи аудіовізуального перекладу. Доволі часто їх створюють аматорські студії перекладу на замовлення телеканалів для фільмів, які вже давно вийшли в прокат. Крім того, за В. Конкульовським *«...при субтитруванні перекладачеві доводиться відмовитися від використання деяких мовних засобів, так як необхідно здійснювати компресію...»* [15]. Через це текст, який ми зазвичай

бачимо та читаємо внизу на екрані, може бути зжатиий або видозмінений настільки, що сенс жарту чи фрази просто втрачається.

Будь-який кінофільм сприймається тим, хто дивиться, одразу двома органами чуття – очі (зір) та вуха (слух). Незважаючи на те, що довгий субтитр сегментується у субтитр з двох рядків для прискорення процесу прочитання [20, с. 14], це все одно змушує мозок глядача концентрувати зір переважно на читанні тексту та синхронізації з голосом персонажа, що розмовляє. Якщо діалог відбувається між кількома персонажами, то глядачеві доводиться інтерпретувати написи у нижній частині екрану з відповідними героями. Це призводить до того, що значна частина цікавих моментів і деталей фільму може бути пропущена.

Однак наявність професійного та якісного субтитрування вкрай необхідна у випадку, якщо глядач має вади слуху. Це так звані SDH субтитри, які, окрім реплік акторів, містять ще й додаткові звукові деталі, які допомагають глядачам зрозуміти сцену [49]. Вони описують інші типи звуків, як-от «страшна музика» для передавання напруження, або «невизначна балаканина» для відчуття навколишнього середовища. Важливо, щоб кожна репліка чітко відповідала дійству на екрані, адже люди, що мають проблеми зі слухом, можуть лише читати субтитри, які доволі часто є настільки скороченими, що сенс діалогу втрачається повністю.

Важливо усвідомити, що стовідсотковий буквалізм є майже неможливим. Через обмеження часу для кожної репліки перекладач вдається до перекладацьких трансформацій, для того, щоб укласти український текст у французьку артикуляцію, що призводить до значного скорочення тривалості фраз, а іноді і втрати змісту.

Оскільки переклад фільму це складно-комунікативне поєднання словесних, звукових та іконічних шифрів, то дуже часто кінцевий переклад зводиться до упущення відтінків сенсу, так як на перший план виходить точність передачі тексту і його ритму. Перш за все, перекладачеві важливо зосередитися на досягненні еквівалентності перекладу, а вже потім, дотримуючись принципу адекватності, який передбачає смисловий відбір елементів мови оригіналу,

застосовувати творчий і креативний підхід у виборі найбільш ефективних прийомів і способів їх перекладу. Саме під час аудіовізуального перекладу дуже важливо проаналізувати кінотекст на всіх рівнях для того, щоб кінцевий переклад був адаптований під сприйняття реципієнта та зміг викликати еквівалентну реакцію.

1.2. Поняття «комічного» та його значення у кіномистецтві

Ще здавна було відомо, що комічне – це своєрідний каталізатор критичного погляду на соціальні та культурні аспекти життя. Як стверджує Л. Анучина у своєму посібнику «Естетика», зміст комічного безперечно стосується значення оптимістичного погляду на світ та оптимістичного шляху усунення розбіжностей [1, с. 48]. Це дозволяє знизити емоційну напругу навколо проблем, стереотипів, дивної поведінки та дотепних повсякденних ситуацій, тим самим відкриваючи можливість для глибшого розуміння і аналізу соціокультурних явищ.

У своєму есе «Rire» французький філософ Анрі Бергсон зазначає, що комічне не може існувати поза тим, що є власне людським. Пейзаж може бути красивим, витонченим чи потворним, але він ніколи не буде смішним. Ми будемо сміятися з тварини, але тільки тому, що побачили в ній людську поведінку або людський вираз обличчя. З капелюха сміятимуться, але не з матеріалу, з якого він зроблений, а з форми, яку йому надали люди [36].

Українська дослідниця О. Калита [11] у своїй статті описує комічні тексти, поділяючи їх на сатиричні, гумористичні та іронічні. О. Шумейко [33] та Л. Анучина [1, с. 52] зазначають, що різний ступінь дисгармонійності, соціальної напруги конфліктів, які виокреслюють обрії комічного, зумовлюють різноманіття його форм, а саме це: гумор, іронія, сатира та сарказм.

Для того, щоб дати правильне визначення кожному терміну, слід звернутися до «Великого тлумачного словника української мови» за редакцією В. Бусела:

Гумор – це художній прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на зображенні чого-небудь у комічному вигляді, а також твір літератури або мистецтва, що використовує цей прийом [55, с. 266];

Іронія – це стилістичний засіб, коли слову або звороту надається протилежне значення з метою глузування [55, с. 506];

Сарказм – це застосування злісної, уїдливої насмішки, їдкої іронії [55, с. 1294];

Сатира – це художній прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на різкому, дошкульному висміюванні вад, хиб, негативних явищ дійсності [55, с. 1295].

Український кінокритик та історик кіно Л. Брюховецька зазначає, що в кінематографі зазвичай панують дві основні стихії: гумор та сатира [3]. Гумор використовується для сцен, що засновані на доброзичливому, схвальному сміхові, а от сатира – для епізодів з викривальним, ворожим, розгніваним сміхом.

Австрійський психолог та невролог Зигмунд Фрейд зазначав, що «гумор – це доступний спосіб компенсувати емоційні витрати» [40]. Науково було доведено, що сміх – це ліки від стресу, адже під час того як людина сміється, виділяється дофамін – гормон щастя, який знижує гормон стресу – кортизол [64]. Для підтвердження наведеного теоретичного положення було проведено опитування серед 10 респондентів щодо того, чи допомагають комедійні фільми покращити настрій. За результатами опитування, 100% респондентів погодилися з тим, що це є чудовим способом (див. Додаток 1).

У дослідженні канадського психолога Рода Мартіна було визначено 4 види гумору [45]:

1. Афіліативний – доброзичливий, допомагає поліпшити стосунки з іншими людьми;
2. Самопідтримуючий – нікого не ображає, він ґрунтується на вихвалюванні та допомагає людині зміцнити свою самооцінку та впевненість у собі;
3. Агресивний – часто деструктивний з метою принизити або висміяти;

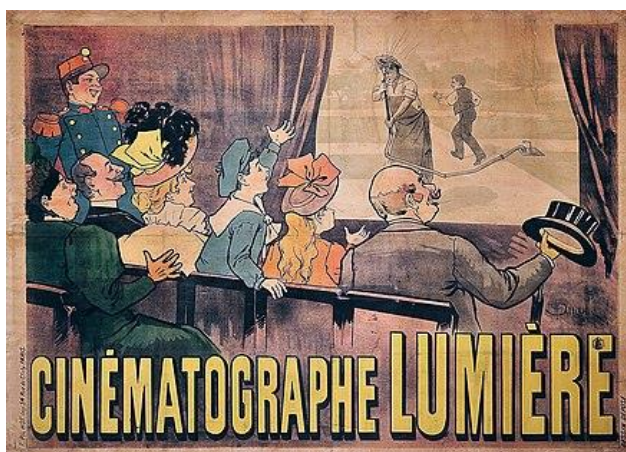
4. Самопринизливий – спрямований на себе, щоб знизити напругу та уникнути кепкування над собою.

У комедіях широко використовується афіліативний гумор, адже він спрямований на створення позитивної атмосфери, зміцнення соціальних зв'язків та покращення настрою глядачів. Він часто допомагає створити легку і приємну атмосферу, роблячи комедії доступними для широкої аудиторії. Гумор спрямований на осмислення та подолання незначних зі суспільного погляду конфліктів і суперечностей, які підлягають критиці, проте їх об'єкти є загалом значущими та привабливими для людини. Гумор вирізняється тим, що передбачає доброзичливі, майже позбавлені дистанції відносини та викликає радісний, незлобивий сміх.

1.3. Комедія як кіножанр. Особливості перекладу комедійних фільмів

*Світ завжди сміявся над власними трагедіями,
і це був єдиний спосіб, у який він міг їх пережити. (Оскар Уальд, Лорд Лінгворт)*

Кінематографія як вид мистецтва є відносно молодим, проте вже встиг значно вплинути на світову культуру і суспільство. Французький історик та кінокритик Жорж Садуль написав 6 томів про «Історію кіно», де було описано, що Франція – це батьківщина кінематографу. 28 грудня 1895 року в Парижі у підвалі Гранд-кафе на бульварі Капуцинок відбувся перший публічний показ фільму братів Люм'єрів, що складався з коротких документальних замальовок [47]. Ця подія вважається початком нової епохи в історії мистецтва, яка відкрила перед людством безмежні можливості візуального оповідання (див. Мал. 1.1.).

Малюнок 1.1. Афіша демонстрації фільмів братами Люм'єр. 1895 рік [62].

З моменту цього історичного показу кінематограф почав швидко еволюціонувати. Розпочався процес формування жанрів, що став важливим елементом розвитку кіноіндустрії. Вже на початку ХХ століття з'явилися перші комедії, мелодрами, пригодницькі та історичні фільми. Кожен жанр відображав певні соціальні, культурні та історичні контексти, надаючи глядачам можливість не лише розважатися, але й осмислювати світ довкола себе.

Дослідники помічають, що чіткої системи жанрового кіно на сьогодні не існує, оскільки вони стають менш визначеними та часто перетинаються [20]. Згідно з найбільшою базою даних кінематографу Internet Movie Database існує такий розподіл за жанрами [63]:

- Бойовик (Action) – фільм з нестримними діями: бійки, автомобільні переслідування, вибухи, стрілянину і таке інше;
- Анімаційний фільм (Animation) – зображення в основному створюються за допомогою анімаційних сцен (намальовані від руки, комп'ютером, покадрові анімації), а персонажі озвучуються акторами;
- Біографічний фільм (Biography) – розповідь про історію життя знаменитої чи відомої особистості (політичний діяч, художник, спортсмен, співак, актор тощо);
- Кінокомедія (Comedy) – фільм, що має за мету розсмішити глядача, викликати усмішку, поліпшити настрій;

- Кримінальний фільм (Crime) – злочинність – центральний елемент фільму; головні герої зазвичай порушники закону та їх жертви, ув'язнені, слідчі, працівники поліції, адвокати;
- Документальний фільм (Documentary) – фільм базується на зйомці реальних подій чи осіб. Темати зазвичай є історичні події, культурні та соціальні явища, відомі особистості та товариства;
- Драматичний фільм (Drama) – головна увага зосереджується на внутрішніх переживаннях головних героїв, які стикаються з емоційними темами, що впливає на емоції глядачів;
- Фентезі (Fantasy) – фільм, що зображує фантастичні теми, як правило, магію, надприродні події, міфологію, фольклор або екзотичний фантастичний світ;
- Історичний фільм (History) – зображення конкретних історичних епох, подій та постатей минулого;
- Фільм жахів (Horror) – фільми, які мають на меті налякати глядача, викликати хвилювання, створити атмосферу напруження або нестерпного очікування чогось жахливого;
- Детектив (Mystery) – увага концентрується навколо вирішення проблеми або ж розслідування проблеми, зазвичай вбивства;
- Романтичний фільм (Romance) – фільм зосереджений на пристрасті, емоціях і ніжних романтичних відносинах головних героїв;
- Науково-фантастичний фільм (Sci-fi) – події розгортаються у світі, який відрізняється від реальності хоча б в одному важливому аспекті: технологічному, фізичному, історичному чи соціологічному;
- Трилер (Thriller) – фільми, які за допомогою специфічних засобів викликають у глядачів почуття співпереживання, тривожного очікування, невизначеності, хвилювання або страху;

Як жанр, комедія зародилася в Стародавній Греції. Арістотель у своїй «Поетиці» писав, що це є «...зображення всього порівняно поганого в людині, але вади відтворюються не в усій повноті, а лише в тій мірі, в якій смішне є

частиною неподобного; бо смішне — це яка-небудь помилка або неподобство, тільки не шкідливе і незгубне...» [2, с. 46]. Спочатку це були дійства на сцені в театрі, однак з часом назва цього жанру перекочувала зі сцени і на екрани кінематографа, а картини, що використовують гумор для розкриття соціальних проблем та людських слабкостей, при цьому забезпечуючи глядачам розвагу та емоційне розвантаження отримали свою назву – комедійні фільми [46].

Варто відмітити, що один з найперших фільмів братів Люм'єрів «L'Arroseur arrosé» («Политий поливальник») – це перша у світі німа постановочна комедія. Садівник поливає рослини, але хлопчик наступає на шланг, змушуючи садівника заглянути в наконечник, після чого вода під тиском вдаряє його в обличчя. Весь зал наповнився криками радості, а після показу глядачі говорили про справжню магію і трималися за свої місця, щоб заплатити два, три, чотири рази, аби подивитися фільм знову [42, с. 32].

З часом цей жанр не лише не втратив свою актуальність, але й досі знаходиться на піку популярності серед глядачів. Сценаристи використовують лексичні, граматичні та стилістичні особливості для створення комічного ефекту та жартів. Гумор часто залежить від гри слів, культурних контекстів та інтонацій, що потребує від перекладача високого рівня майстерності та творчого підходу.

Гумор є однією з найскладніших проблем у перекладі, адже навіть досконале володіння іноземною мовою не завжди дозволяє перекладачеві точно і смішно передати оригінальний жарт. В опитуванні, проведеному серед 96 перекладачів в Італії, респонденти одностайно визнали словесний гумор як одну з найбільших проблем у процесі перекладу фільмів [35], а 75% опитаних респондентів у дослідженні Д. К'яро про сприйняття словесного гумору в перекладі заявили, що вони не розуміють жартів [37]. Це зумовлено культурними особливостями, мовними ідіомами та контекстуальними нюансами, які можуть бути складними для адекватного відтворення в іншій мові. Крім того, гумористичні елементи часто базуються на грі слів, соціальних стереотипах або ситуаційній комічності, які можуть не мати прямих аналогів у мові перекладу, що ускладнює процес адаптації гумору для іншомовної аудиторії.

Українська перекладачка В. Пушина у своїй статті про «Особливості аудіовізуального перекладу» пояснює, що для якісного перекладу комедійних фільмів у тексті оригіналу наявні приписки та уточнення, особливо для жартів та комічних ситуацій, які можуть бути незрозумілі іноземним глядачам. Доволі часто у випадках, коли сенс жарту не було передане – це невдача саме перекладача [28]. Це підкреслює важливість роботи перекладача. Саме від його професійної майстерності залежить здатність забезпечити повноцінне сприйняття фільму глядачами з іншої мовної культури, а також здатність викликати ті самі емоції, що і оригінал.

Надалі важливим етапом у аналізі перекладу є дотримання міміки та артикуляції, якщо мова йде про дублювання. Як було згадано у підрозділі 1.1 репліки мовою перекладу мають не лише влучно передати зміст фраз, але й також відповідати міміці героїв. Це забезпечує природність та автентичність діалогів, а також сприяє створенню реалістичного та переконливого враження.

Якщо мова йде про переклад одного слова, то зазвичай перекладач вдається до буквального перекладу, або якщо це власна назва – транслітерації чи транскрипції. Наприклад:

- *Vanuxem ! Menottes !* [69]

Закадрове озвучення:

- *Вануксеме! Наручники!* [67]

Субтитри:

- *Вануксеме! Наручники!* [68]

Однак, якщо це переклад довгих реплік, які ще й налічують стилістичні труднощі, такі як пароніми, багатозначні слова, порівняння, евфемізми, перифрази, фразеологізми, неологізми, антонімії, омонімії, метафори, незвичайні епітети тощо, то звісно тут необхідно знайти особливий підхід та використати перекладацькі трансформації, або як зазначає Т. Журавель – міжмовні перетворення [10].

Чимало український та іноземних мовознавців присвятили свої праці їх дослідженню. Серед відомих українських лінгвістів слід виділити О.

Чередниченко [50], В. Коптілова [16] та В. Карабана [12], а також французьких Жана Дарбельне та Жан-Поля Віне [51]. Останні не згадували у своїх працях саме різновиди перекладацьких трансформацій, але вони описали два прийоми, які рекомендується використовувати під час перекладацької роботи: 1) Прямого перекладу (дослівний переклад, калькування, запозичення); 2) Непрямого перекладу (еквіваленція, транспозиція, адаптація, модуляція) [51].

Покладаючись на вказані вище праці, а також статтю Т. Журавель [10], перекладацькі трансформації можна уніфікувати таким чином:

1) Лексичні трансформації:

- транслітерування
- транскрибування
- калькування

2) Лексико-семантичні трансформації:

- конкретизація (заміна лексичних одиниць вихідної мови з ширшим значенням на вужче в мові перекладу)
- генералізація (заміна слова із вужчим значенням одиницею з узагальненим значенням)
- модуляція (смісловий розвиток)

3) Граматичні трансформації:

- членування речення / об'єднання речень
- перестановки (слова, словосполучення, частини складного речення, речення в тексті)
- транспозиції

4) Лексико-граматичні трансформації:

- вилучення (еліпсис зазвичай надлишкових слів)
- додавання (розширення змісту через невиразність компонентів вихідної мови)
- заміни (форма слова (множина і однина), частини мови, члени речення, речення (просте і складне))
- антонімічний переклад

5) Стилiстичнi трансформацiї:

- синонiмiчнi замiни
- описовий переклад (переклад за допомогою лексикалiзованого сполучення)
- компенсацiя (зазвичай, коли у мовi перекладу вiдсутнiй еквiвалент)

Цi трансформацiї вiдiграють ключову роль у перекладi комедiй, адже саме вони дозволяють зберегти комiчний ефект, притаманний оригiналу. П. Забальбiскоа (P. Zabalbeascoa) вважає, що коли мова йде про кiнокомедiю, допускається, щоб переклад звучав навить смiшнiше, нiж оригiнал [52 с. 247]. Така тенденцiя простежується в українських версiях кiнокомедiй. Варiативнiсть української мови та наявнiсть великої кiлькостi синонiмiв до одного i того ж слова дозволяють посилити динамiчнiсть та експресивнiсть перекладеного французького вислову чи слова, що для кiнокомедiї є не менш важливим, нiж комiчнiсть перекладу.

Висновки до розділу 1

Кінотекст є складним явищем, яке поєднує вербальні та невербальні компоненти, і є невід'ємною частиною кінематографу. У сучасних умовах активного обміну іноземними кінофільмами аудіовізуальний переклад набуває особливої актуальності, оскільки він дозволяє глядачам сприймати кінострічку так, ніби вона була створена мовою перекладу.

Переклад гумористичних фільмів є складним завданням через необхідність передати комічні елементи, що часто залежать від мовностилістичних особливостей. Перекладачі повинні дотримуватися принципів еквівалентності та адекватності, що передбачає смисловий відбір елементів оригіналу та їх творчий переклад.

Існують різноманітні перекладацькі трансформації (лексичні, граматичні, стилістичні), які допомагають перекладачу влучно відобразити особливості кінотексту з мови оригіналу на мову перекладу. Ці трансформації допомагають адаптувати діалоги до міміки та артикуляції персонажів у процесі дублювання, а під час створення субтитрів — розмістити речення внизу екрану відповідно до довжини репліки.

Перекладачу необхідно адаптувати діалоги влучно й чітко, щоб отримати відповідну реакцію глядачів. Це вимагає не тільки глибокого розуміння оригінального тексту, але й здатності адаптувати його до культурних та мовних особливостей цільової аудиторії. Важливість роботи перекладача в цьому процесі важко переоцінити, оскільки від його майстерності залежить якість сприйняття кінематографічного твору.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ МОВНОСТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У КОМЕДІЇ «МИТНИЦЯ ДАЄ ДОБРО»

2.1. Характеристика фільму та його особливості

Кожен фільм володіє унікальною історією створення, яка включає концептуальну ідею, процес розробки сценарію, режисерське бачення, а також культурне та соціальне підґрунтя, що зумовлює його тематичну та естетичну спрямованість.

Для представлення франко-бельгійської кінокомедії Дені Буна «Митниця дає добро» необхідно черпнути глибше в історію стосунків між Францією та Бельгією для того, щоб зрозуміти в чому полягає гумористичний феномен цієї неймовірної кінострічки, яка наповнена смішними жартами, грою слів та різноманітними стилістичними особливостями.

Головними героями комедії Дені Буна «Митниця дає добро» є Рубен Вандерворде – бельгійський прикордонник, який із самого дитинства був вихований батьком як патріот своєї країни та виріс надзвичайним франкофобом; а також Матіас Дюкатель – французький прикордонник, що постійно знущається над Рубеном та висміює його франкофобію, а також таємно зустрічається з сестрою Рубена – Луїзою Вандерворде.

На початку перед нами розгортається історія у маленькому містечку на кордоні між Францією та Бельгією, у 1986 році, через декілька днів після підписання Єдиного європейського акту, що відкрив шлях до формування єдиного ринку. Для Рубена Вандерворда це неймовірне потрясіння, адже він ненавидить французів, які приїжджають до його країни. У той час як Матіас тільки те і робить, що постійно жартує над Рубеном. Французький прикордонник копіює регіональні особливості розмовної французької мови, якою спілкуються в Бельгії та висміює франкофобію Рубена.

7 років потому Рубен та Матіас, ненавидячи одне одного, разом змушені урочисто приєднатися до першої спільної франко-бельгійської пересувної митниці. Крім того, стосунки Матіаса та Луїзи переходять на новий рівень, адже

він робить їй пропозицію. Всі ці події стають приводом для жартів, які мають історичне та культурне підґрунтя на фоні французько-бельгійських стосунків.

Діалоги у фільмі «Митниця дає добро» написані звичайною розмовною мовою, що робить їх доступними для широкої аудиторії. Прості конструкції та повсякденна лексика допомагають глядачам легко стежити за подіями та розуміти гумор, який наповнений експресивністю та виражений спрощеною мовою. У фільмі персонажі активно вживають фразеологізми, пейоративну лексику, лайку, різноманітні тропи, а також слід наголосити на регіональних особливостях французької мови, якою розмовляють у Бельгії, що підкреслює культурні розбіжності між французами та бельгійцями.

2.2. Переклад регіональної варіативності французької мови

У Бельгії є три офіційні мови: французька, нідерландська та німецька. Бельгійська мовна межа ділить країну на нідерландськомовну Фландрію (північ), французькомовну Валлонію (південь), німецькомовну частину на заході країни, та Брюссель, який є двомовною столицею [59]. (Див. Мал. 2.1)

Малюнок 2.1 Мовні райони Бельгії [59]

Елізабет Кастадо, професорка університету Монса та експерт з французької мови, якою розмовляють у Бельгії, розповіла про те, що у свій час відомий французький комік Колюш показував замальовки на сцені, які висміювали бельгійський робітничий клас. Їх першою мовою був так званий брюссельський діалект, що більше належить до фламандської чи голландської мовної сім'ї. І хоча багато людей розмовляли саме французькою мовою, все ж це була мова буржуазів, які мали гроші та владу, що дозволило їм опанувати французьку дуже рано. Прості люди, слуги та робітники розмовляли діалектом, будь то валлонським чи брюссельським [66].

Французи вважають, що особливістю бельгійців є те, що вони додають до своїх речень вираз «une fois», що означає будь-що, але не еквівалентний відповідник «один раз». Вираз має німецьке та нідерландське походження (нідерландська: Kom eens, Kom een keer; німецька: Kommst du mal) і в певних регіонах Франції, як і в Бельгії, вживається для підсилення твердження, наказу або питання [62].

Л. Шифле у своїй книзі «Про ідеальну граматику французької мови», призначеній для популяризації гарної французької мови в Брюсселі, писав, що цей вираз (Eens/Een keer) частіше вживають фламандці, однак ті бельгійці, які говорять французькою мовою на півдні, також використовують *Une fois*, як засіб підсилення думки [38].

Ця регіональна особливість французької мови, якою говорять бельгійці, створює комічну ситуацію у комедії «Митниця дає добро», коли Матіас Дюкатель спеціально повторює *une fois*, щоби позлити Вандерворде:

Тут і далі: Оригінал [69]	Тут і далі: Закадрове озвучення [67]	Тут і далі: Субтитри [68]
- <i>Ruben Vandervoorde, merde, est-ce qu'on ne pourrait pas essayer de</i>	- <i>Рубене Вандерворд, давай хоч газ спробуємо не сваритися.</i>	- <i>Рубене, досить дурити... Яка ж ти, однак, вперта людина!</i>

<i>se parler gentiment juste une fois ?</i>		
- <i>Ah non ? "Une fois", "Une fois" !</i>	- <i>А як же оце? "Хоч газ, хоч газ"!</i>	- <i>Не думав? "Однак, однак"!</i>
- <i>Bonsoir, monsieur Vandervoorde, une fois.</i>	- <i>Доброго вечора, мсьє Вандеворде!</i>	- <i>Доброго вечора, мсьє Вандеворде, одначе!</i>
- <i>Oui, une fois.</i>	- <i>Так, пгавда!</i>	- <i>Так, одначе!</i>
- <i>Enchanté.</i>	- <i>Приємно познайомитись!</i>	- <i>Дуже приємно.</i>

Як ми бачимо, для того щоб передати цю особливість в українському озвученні фільму, перекладач обрав такі слова, де є літера «р», щоби замінити її на «г», що утворює смішне звучання слів, ніби людина картавить. І хоча це не можна вважати регіональною відмінністю мови, перекладач все одно відтворив комічний ефект в українській мові.

Якщо ми візьмемо для порівняння субтитри, то *une fois* було перекладено українськими вставними словами *однак/одначе*. Вони вживаються для підсилення висловленої думки або ж вираження невдоволення; та як синонім до частки *все-таки* [55, с. 828]. Перекладач намагався знайти еквівалент для фрази *une fois* і, незважаючи на те, що йому це вдалося, без історичного контексту доволі складно зрозуміти в чому полягає сенс глузувань Матіаса над Рубеном.

Все ж у закадровому озвученні вдалося зберегти не лише комічність ситуації, але й вдало адаптувати у перекладі підсилюючу фразу *une fois* таким чином, що у глядача не виникає жодних питань. У субтитрах, на жаль, вставні слова не передають тонкощі різниці між мовами, якими спілкуються Матіас та Рубен, адже не кожному глядачу відома історія про вище згадану фразу, яку бельгійці запозичили з нідерландської мови.

2.3. Вираження комічного за допомогою розмовного стилю

Художнім є кінотекст, в якому домінують іконічні знаки та стилізоване розмовне мовлення [20]. Комедія Дені Буна належить до розмовного стилю, адже всі репліки, сказані героями на екрані, є прикладом живого та невимушеного спілкування між колегами, друзями чи членами сім'ї. Свідченням цього, наприклад, може бути те, що у французькій розмовній мові заперечне речення утворюється без використання частки *ne*. Наприклад:

- *Heureusement, c'est pas notre voiture.* [69]

- *Добре, що це не наша машина!* [67]

Або ж:

- *J'ai pas vu que c'était vous.* [69]

- *Я не знав, що це ви...* [67]

В українській мові це відтворюється дослівним перекладом з додаванням заперечної частки *не*, щоби зберегти сенс. Однак ще одним способом перекладу заперечних речень може бути антонімічний переклад, коли перекладач міг замість «...не наша машина...» вжити «...чужа машина...»

Окрім того, головними ознаками розмовного стилю є широке використання мовностилістичних засобів, а саме: фразеологізмів, метафор та епітетів, порівнянь, емоційно забарвлених і просторічних слів, звертань, вставних слів і словосполучень, неповних речень. Для розмовно-побутового мовлення характерне порушення літературних норм: вживання вульгаризмів, жаргонізмів, сленгу, неправильна вимова слів. Такі відхилення від літературних стандартів можуть підкреслювати неформальність або специфічність ситуації, створюючи ефект безпосередності та невимушеності.

Метою професійного перекладача є не лише знайти всі ці стилістичні особливості в кінотексті, але й застосувати такі перекладацькі трансформації, які допоможуть зберегти комічність ситуації для глядача іншої країни.

2.3.1. Лайка як засіб підсилення стилістичного забарвлення

Французькій мові, як і українській, притаманна експресивність. Дані опитування та дослідження Р. Макхаг показують, що середньостатистичний француз лається шість разів на день, а от кожен п'ятий француз лається щонайменше 10 разів на день. Дослідниця наголошує на тому, що вживання лайки є невід'ємною частиною французької мови [65].

Методом суцільної вибірки у комедії «Митниця дає добро» було обрано репліки, де наявна лайка, які В. Бусел визначає як різкі, образливі слова з метою вираження негативних емоцій [55, с. 604]. Однак у фільмі ці слова мають комічний ефект, оскільки вживання такої лексики є соціальним табу, і його порушення викликає сміх у глядачів:

- <i>Merde!</i> - <i>Merde, merde, merde!</i>	- <i>Дідько!</i> - <i>Чорт, чорт, чорт!</i>	- <i>Дідько, дідько, дідько!</i>
- <i>Merde! - Merde!</i> - <i>Tant pis, je fonce.</i>	- <i>Чорт!</i> - <i>Проскочимо!</i>	- <i>Хай йому грець!</i> - <i>Плювати, проїдемо!</i>
<i>Oh putain! Essaye quand même de garder le moteur.</i>	<i>Чорт! Спробуй не загубити хоча б двигун!</i>	- <i>Горілі пампушки! Ти хоч двигун не згуби!</i>
- <i>Salaud!</i>	- <i>Покидьок!</i>	- <i>Скотина!</i>
- <i>Fumier!</i>	- <i>Ах ти суко!</i>	- <i>Ах ти наволоч!</i>
- <i>T'es le roi des cons !</i>	- <i>Який же ти ідіот!</i>	- <i>Ти - король віслюків!</i>
- <i>La France est un pays de gros... ?</i> - <i>De gros abrutis.</i>	- <i>А Франція - це країна де...?</i> - <i>Де живуть дебіли.</i>	- <i>А Франція - це країна кого?</i> - <i>Повних тупаків.</i>
- <i>Non, c'est ton frère qui est con.</i>	- <i>Це не я дурень, а твій брат...</i>	- <i>Ні, ні, це не я дурень, а твій брат...</i>

- <i>Putain, la camionnette rouge!</i>	- <i>Чорт, це ж червоний пікан!</i>	- <i>Дубки-голубки, це ж червоний пікан!</i>
--	-------------------------------------	--

В Україні ще з козацьких часів було відомо, що найпоширенішими словами в українській лайці були *чорт, дідько, свиня та собака* [32]. Проаналізуємо закадрове озвучення, де перекладач вдався до прийому дослівного перекладу за допомогою словникових відповідників. Якщо заглянути у словник Бусела, то можна знайти такі варіанти перекладів для виділеної вище лайки:

Abruti – дурень, тупак, кретин;

Con – дурень, дурник, ідіот;

Fumier – мерзота, погань (про людину);

Merde – лайно, мерзота, дідько, чорт;

Putain – чорт, ще б пак;

Salaud – негідник, мерзотник, сволота.

У субтитрах же перекладач дотримався як еквівалентного прийому, так і прийому модуляції, для надання особливої експресивності деяким лайливим словам:

Merde – Хай йому грець!

Putain – Горілі пампушки! та Дубки-голубки!

Roi de con – Король віслюків!

Якщо в оригіналі лайка є більш грубою, то у перекладі це більш фольклорні та традиційні вирази, і оскільки вони точно не притаманні французам та бельгійцям, це створює комічну ситуацію.

Загалом, переклад лайливих слів вдалий в обох випадках, проте у субтитрах перекладач адаптував французьку лайку більш успішно не лише за допомогою еквівалентного перекладу, але й прийому модуляції. Багатство синонімії української мови дозволяє перекладачу створювати нові відтінки значення фрази, що відкриває широкі можливості для виразного передання змісту оригіналу в перекладі комедійних фільмів. Завдяки різноманіттю

синонімів, перекладач може обрати слова, які найкраще передають гумор, культурні особливості та емоційний тон сцен.

2.3.2. Способи перекладу пейоративної лексики

У комедії Рубен називає французів *camemberts* тому що, як відомо, французи є великими любителями сиру (найперше місце в списку улюблених французьких сирів займає саме камамбер); а також *frouze*, що є пейоративним словом, яке вживають бельгійці на позначення французів [58]. Ми не можемо сказати, що це лайка, тому що тут немає нічого непристойного чи вульгарного, однак це є пейоративним словом, яке надає зневажливого відтінку слову [56, с. 452]. Такі слова використовуються для висловлення неповаги, зневаги, образи або критики щодо особи, групи людей, предмета чи явища.

- <i>Vous, les camemberts, vous vous sentez supérieurs.</i>	- <i>Ви, жабоїди, вважаєте себе кращими за всіх?</i>	- <i>Ви, жабники, вважаєте себе кращими за інших.</i>
- <i>Mais Mathias n'est pas un camembert comme les autres.</i>	- <i>Матіас - не аби який француз. Він – гарний жабоїд, а це велика рідкість.</i>	- <i>Але Матіас - не звичайний жабник. Він - хороший француз, а таких мало.</i>
- <i>Je vais le cramer, ce fumier de Frouze!</i>	- <i>Я вб'ю цього клятого французика!</i>	- <i>Я приб'ю цього довбаного француза!</i>

Для того, щоб адаптувати цю комічну ситуацію для українських глядачів, перекладач у закадровому озвученні вдався до прийому лексико-семантичної модуляції та переклав *camembert* як *жабоїд*, що зберігає стилістичну забарвленість цього слова.

У тлумачному словнику Бусела [55, с. 363] дається визначення, що початкове значення слова *жабоїд* – це розмовний синонім слова *лелека*, який харчується жабами. А ще з XII століття французькі ченці ввели жаб'ячі лапки (фр. *Cuisses de grenouille*) у пісний раціон: м'ясо було заборонено, а жаб

приписували до риби. Прості селяни перейняли монастирське меню, і лапки стали їжею для бідняків. З того часу французів асоціюють з поїданням жаб'ячих лапок.

У субтитрах же перекладач використав ту саму перекладацьку трансформацію, але вжив слово *жабник*. І хоча в українській мові *жабник* може вживатися як прізвисько людини, яка бовтається або плаває у неглибокій воді, де багато жаб [55, с. 362], це слово є калькованим перекладом з російської мови, де французів називають *лягушатники*.

Пейоратив *frouze*, оскільки це презирливе звертання до французів, слід було перекласти із зневажливим відтінком у мові перекладу, як це зробив перекладач для закадрового озвучення – *французик*. За допомогою суфікса *-ик* було надано слову зменшено-пестливого відтінку, що в той же час сприймається як приниження особи. У субтитрах цей момент не було взято до уваги і перекладено як *француз*, що не відображає іронічного забарвлення пейоративу.

Переклад у закадровому озвученні виконаний краще, оскільки перекладач зумів зберегти пейоративний відтінок оригіналу, використовуючи слово *жабоїд* та *французик*, що більш доречно передає стилістичну забарвленість та культурний контекст. У субтитрах комічний ефект було втрачено.

2.3.3. Адаптація розмовно-просторічної лексики, жаргонізмів і вульгаризмів

У цій кінокомедії використання жаргонізмів та просторіччя стає ефективним засобом для створення комічного ефекту. Вони додають мові природності та жвавості, роблячи діалоги більш колоритними та дотепними. Жаргонізми допомагають передати соціальні та культурні особливості персонажів, підкреслюючи їхній характер та стиль спілкування. Просторіччя, своєю чергою, дозволяє уникнути надмірної офіційності та створити легку, невимушену атмосферу, що є важливим для комедії. Використання таких мовних засобів робить гумор більш доступним та зрозумілим для широкої аудиторії, забезпечуючи при цьому сміх та позитивні емоції.

Відомо, що вживання слів жаргонної лексики притаманне групі людей, які об'єднані спільними інтересами, звичками, родом занять. Однією з тем у фільмі була боротьба з наркоторговцями, які намагалися скористатися скасуванням кордонів для перевезення заборонених речовини без митного контролю. Наркоторговці та особи, залучені до кримінальної діяльності використовують специфічні жаргонізми для спілкування одне з одним. Для прикладу репліка з розмови між наркоторговцями, коли вони намагалися вирішити як перевезти товар через кордон:

- <i>Voulez pas qu'on la passe en 2 voyages?</i>	- <i>Може краще зробити дві ходки, мсьє Дюваль?</i>	- <i>Може, все-таки, два рази зганяємо, мсьє Дюваль?</i>
--	---	--

Якщо перекладати оригінал репліки дослівно, то замість жаргонізму *ходка*, що означає пересування від одного пункту до іншого, перекладач міг би вжити еквівалент *поїздка*, але було вжито перший варіант для підтримання стилістичного забарвлення. Для субтитрів перекладач вжив прийом вилучення, адже він не переклав *voyages*, а також модуляцію для слова *passer* і вжив жаргонізм *зганяти*, що означає змусити швидко сходити, з'їздити куди-небудь і повернутися назад.

Або ще один приклад, коли прикордонники зупинили Тібурка – помічника наркоторговця та привезли його на обстеження до лікарні, де виявилось, що в його задньому проході знаходиться 30 мішечків з наркотичною речовиною для незаконного перевезення:

- <i>Mettre 30 boulettes de drogue dans ton fion...</i>	- <i>Запхав у тебе 30 кульків з наркотою...</i>	- <i>Засунув у тебе 30 кульків з наркотою...</i>
---	---	--

У цій репліці перекладач і в закадровому озвученні, і в субтитрах обрав прийом модуляції. Замість нейтрального слова *наркотики*, він обрав жаргонізм – *наркота*. Це зміна точки зору, яка зберігає сенс та наближує вираз до більш зрозумілого і природного українського жаргону. Жаргонне слово *fion* (для позначення заднього проходу) було вилучено, і фраза адаптована для збереження

її грубості та зрозумілості у контексті перекладу. Це краще передає атмосферу та характер персонажів, які спілкуються у цьому контексті. Такий вибір перекладача значно впливає на сприйняття діалогів, дозволяючи глядачам відчувати атмосферу сцени.

Ще одним чудовим прикладом жаргонізму може бути розмова на СТО, куди Рубен та Матіас звернулися, щоб полагодити машину, і механік зробив неймовірну роботу, замінивши двигун:

- <i>Moteur Alpine V6 suralimenté, 250 chevaux, 3 000 cm3.</i>	- <i>Рено Альпін, з турбонаддувом... 250 коней... Три тисячі кубиків...</i>	- <i>Рено Альпін, з турбонаддувом... 250 коней... Три тисячі кубів...</i>
--	---	---

У цьому прикладі як і в закадровому озвученні, так і у субтитрах перекладацькою трансформацією є *конкретизація*. *Chevaux* (буквально *кінські сили* в контексті автомобільної потужності) було перекладено як *коней*, що є більш конкретним і зрозумілим жаргонізмом в українській мові. *cm3* (кубічні сантиметри, що вимірюють об'єм двигуна) було перекладено як *кубики*, що також є жаргонізмом в українській мові для поціновувачів автомобілів.

Також у фільмі персонажі спілкуються між собою розмовною мовою і іноді вживають вульгаризми, які також викликають сміх у глядачів. Наприклад, коли Матіас Дюкатель намагався встановити нову комп'ютерну систему для свого начальника замість друкувальної машинки, то останньому це не сподобалось:

- <i>Ducatel, virez-moi votre télé et votre climatiseur et vous me remettez mon matériel.</i>	- <i>Забирайте ваші манатки і поверніть все, як було!</i>	- <i>Так, Дюкателью, приберіть цей тостер та телевізор, і щоб все стало, як було!</i>
---	---	---

У закадровому озвученні було використано прийом генералізації, тому що в оригінальній репліці начальник вирішив пожартувати над Дюкательем та попросив забрати *телевізор* та *кондиціонер*, але перекладач вжив слово *манатки*,

що є просторіччям та узагальненим терміном для речей. У субтитрах перекладач виконав дослівний переклад, лише *climatiseur* було перекладено як *тостер*, що хоч і відрізняється від кондиціонера, але теж має властивості техніки.

Також прикладом вживання просторічної лексики можна вважати діалог між наркоторговцем та Ірен Жанус. Чоловік їй сказав, що якщо вона не надасть інформації про пересування митниці, то доведеться віддати назад гроші, які наркоторговець їй заплатив. Проте Ірен зробила невинний вигляд, що викликало наступну реакцію чоловіка:

- <i>Parce que vous avez déjà tout dépensé ?</i>	- Ви вже розтринькали гроші?	- То ви вже все витратили?
--	-------------------------------------	----------------------------

В оригіналі вжито не стилістично забарвлену лексику. У субтитрах це було відтворено за допомогою дослівного перекладу. А от у закадровому озвученні перекладач вдався до прийому модуляції та додавання. І *déjà dépensé* переклав просторічним *розтринькали*, а *tout* як *гроші*, щоб розширити питання.

Крім того у розмовній мові також вживаються вульгаризми для підсилення емоційного забарвлення, а оскільки їх вживання це порушення соціальних норм, то зазвичай це створює комічний ефект.

Для прикладу, коли Рубен дізнався, що його сестра Луїза зустрічається з Матіасом, він дуже розлютився і сказав:

- <i>Tu serais pas sortie avec lui par provocation?</i>	- Ти знову за своє? Злигалась з французом аби лише мене позлити?	- А може, ти з ним зв'язалась , щоб попсувати родині нерви?
---	---	--

Взагалі французьке дієслово *sortir avec* дослівно перекладається як *зустрічатися з*, але перекладач вдався до прийому модуляції і в закадровому озвученні вжив вульгарне *злигатися з*, а у субтитрах – *зв'язатися з*. Обидва варіанти означають вступати з ким-небудь у любовні стосунки і чудово підкреслюють розмовний стиль, який вживається у комедії.

Ще одним прикладом вульгарної лексики є репліка Рубена під час тої ж розмови з сестрою Луїзою:

- <i>Tu te tapes ta sœur depuis 1 an, ce petit enculé.</i>	- <i>Tu вже рік спиши з мою сестрою?</i>	- <i>Ти трахаєш мою сестру цілий рік, засранцю?</i>
--	--	---

Французьке вульгарне дієслово *se taper quelqu'un* означає мати сексуальні стосунки з кимось. Вжите дієслово в закадровому озвученні *спати* з євфемістичним, тому що воно пом'якшено натякає на те, що Матіас має інтимні стосунки з Луїзою. Однак у субтитрах перекладач вжив сленгове вульгарне слово *трахати*, що є занадто грубим і нецензурним в українському контексті. Це не відповідає загальноприйнятим нормам культурно-мовного вжитку і може викликати негативне сприйняття серед глядачів.

Загалом можна сказати, що в оригінальних репліках не завжди було вжито стилістично марковані слова. Проте для адаптації кінострічки в мові перекладу як закадрового озвучення, так і субтитрів було вжито жаргонізми, просторіччя та вульгаризми, що допомагає передати комічність та наблизити глядачів до персонажів фільму.

Проте перекладач має пам'ятати про культурні стандарти, оскільки вживання ненормативної зниженої лексики може бути сприйнятим як неприйнятне або образливе. Тому під час перекладу важливо замінити такі слова на адекватні аналоги, які відтворюють зміст і емоційне навантаження оригіналу, але відповідають мовним і культурним нормам української аудиторії.

2.4. Відтворення фразеологізмів як засобів комічного

Фразеологізм – це усталений зворот, стійке поєднання слів, що виступає в мові як єдиний, неподільний і цілісний за значенням вислів, який дорівнює одному слову [55, с. 1548].

О. Галинська вважає, що фразеологізми – це особливі мовні знаки, які виступають як засоби зберігання і передачі культурної інформації [5]. Саме тому можна вважати, що вони є невичерпним джерелом народного гумору.

Фразеологічні одиниці у їх первісній формі можуть бути використані для створення жартів та анекдотів. Це дозволяє зберігати автентичність і колорит висловів, додаючи глибини й виразності гумористичному змісту. Використання фразеологізмів у гумористичному контексті виступає не лише як розважальний елемент, але й як спосіб збагачення мовної культури, підкреслюючи її унікальні риси і традиції.

Українська мова надзвичайно багата на фразеологізми, що яскраво ілюструє «Словник фразеологізмів української мови» під редакцією В. Білоноженко, де зібрано 7922 найуживаніших фразеологічних одиниць [54]. Така багатогранність фразеологічного фонду значно допомагає перекладачеві у його роботі, особливо для перекладу реплік комедійних фільмів.

Фразеологізми додають мовленню яскравості та виразності, дозволяючи точно передати гумористичний ефект оригінального тексту. Завдяки багатству української мови, перекладач має можливість обирати з широкого спектра фразеологічних виразів, щоб досягти максимальної відповідності між оригіналом і перекладом.

Наприклад, коли Рубен та Матіас сварилися щодо глузувань Матіаса, то Рубен сказав наступне:

- <i>Refais l'accent belge, et je t'explose ta gueule ! T'as compris ?</i>	- <i>Ще раз вдаватимеш бельгійський акцент – я тебе на шматки порву! Второнав!?</i>	- <i>Посмійся над бельгійцями... і я тобі голову відкручу!</i>
--	---	--

Дослівний переклад французького вислову *exploser ta gueule* є *рознести пику*, тобто сильно побити. У закадровому озвученні перекладач використав прийом модуляції та вжив фразеологізм *порвати на шматки*; а у субтитрах – *відкрутити голову*. Ці фразеологізми не лише викликають сміх у глядача, але й точно передають сенс оригінальної репліки.

Варто розглянути також фразу, яка була сказана Рубеном, коли він зупинив помічника Тібурка на кордоні, а у нього виявився французький паспорт, але він збрехав, що їде працювати у Бельгію. На це Рубен йому відповів:

- Vous venez <i>bouffer le pain des belges</i> ?	- <i>Крадете хліб у бельгійців?</i>	- <i>Бельгійський хліб їсте? Так?</i>
- Non, je suis au régime.	- Я не їм хліба. Дієта.	- Хліба не їм, я на дієті.

Словниковим відповідником французького дієслова *bouffer* у контексті поїдання буде *жертити, жадібно їсти*. У закадровому озвученні перекладач вжив прийом модуляції і використав дієслово *красти*, а у субтитрах було вжито фразеологізм *їсти чужий хліб*, що означає *жити за чийсь коштом*, а саме у цій ситуації жити за рахунок Бельгії. У цьому випадку переклад у субтитрах є більш вдалим за рахунок використання фразеологізму.

Ще одним зразком можна вважати репліку, яку сказав наркоторговець під час розмови з Ірен та Жаком Жанусами, щоб вони пильно стежили за тим, що кажуть митники з метою отримати інформацію про локацію пересувної бригади:

- <i>Juste de laisser traîner l'oreille...</i>	- Але <i>тримайте вуха гостро...</i>	- <i>Просто слухайте розмови митниці...</i>
--	--------------------------------------	---

Український фразеологізм *тримати вухо гостро* означає *уважно стежити за кимось*. У закадровому озвученні перекладач вжив дослівний переклад та використав цю фразу, тим самим зберіг зміст та створив комічність репліки. У субтитрах було вжито прийом модуляції, і прохання *просто слухайте розмови* не передає гумористичний відтінок.

У процесі аналізу виявлено, що адаптація фразеологізмів у перекладі на українську мову часто є необхідною для збереження комічного ефекту у комедійних фільмах. В оригінальних версіях фільмів не завжди використовуються такі стилістичні одиниці, але українська мова багата на фразеологізми, що дозволяє перекладачам створювати комічний ефект у мові перекладу. Проте, як показано на прикладі субтитрів, не завжди вдається досягти цієї мети, що може призвести до втрати комічного потенціалу оригінальної кінострічки. Це ще раз доводить, що перекладач має знати не лише мову, а й

розуміти жанрові особливості та культурні нюанси, що дозволяє досягати максимального комічного ефекту у мові реципієнта.

2.5. Стратегії перекладу okazіоналізмів у комедії

Оказіоналізм (від лат. *occasionalis* – випадковий) – незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення чи норми мовної, що *існує лише в певному контексті, в якому воно виникло* [57, с. 432].

У комедійних кінофільмах okazіоналізми мають особливе значення, адже сприяють досягненню гумористичного ефекту. Важливим аспектом при перекладі таких слів є збереження їхнього комічного потенціалу та відповідність культурному контексту цільової аудиторії. Оказіоналізми, що створюються авторами спеціально для конкретної ситуації, додають тексту індивідуальності та неповторності. Автор створює нове слово шляхом дотримання правил словотвору, або ж, навпаки, умисно нівелює норми та стандарти, аби досягти певного впливу на читача [8]. При перекладі комедії перекладач стикається з викликом: як зберегти або адаптувати ці новотвори таким чином, щоб вони залишались смішними для іншомовного глядача.

Як було сказано вище, okazіоналізми створені авторами спеціально для конкретної ситуації, і поза її межами навряд чи будуть існувати, адже сенс слова втрачається. Розглянемо наступні приклади з кінокомедії «Митниця дає добро». У сцені, де Матіас та Рубен чергували разом, між ними виник діалог про відмінності між Францією та Бельгією та можливу нову назву бельгійської валюти:

- <i>C'est comme par exemple, le "franc belge". C'est une aberration.</i>	- <i>Бельгія і франк! Нісенітниця!</i>	- <i>Бельгійський франк! Це ж маячня, хлопці!</i>
- <i>Pourquoi pas le "belgar"? Comme le dollar.</i>	- <i>Треба гроші назвати белгар, як долар!</i>	- <i>Чому б не бельлар? Як долар - бельлар!</i>
- <i>Oui, le belgar.</i>	- <i>Хай буде белгар! Так!</i>	- <i>Так! Бельлар!</i>

У випадку закадрового перекладу використано прийом транслітерації, і виникає okazіоналізм *белгар*, який нагадує слово *долар* і звучить комічно в українському контексті. Для субтитрів перекладач взяв частину кореня слова *долар*, а саме *-лар*, та додав частину кореня слова *Бельгія*, а саме *бель-*, і шляхом словотвору утворився okazіоналізм *бельлар*, що теж є доволі влучним варіантом перекладу, однак транслітерація все ж більш точно передає назву нової валюти, яка згадується в оригінальній озвучці.

Також під час цієї ж розмови Матіас жартував про назву мови, якою розмовляють у Бельгії:

- <i>Et pourquoi votre langue s'appelle le français et pas le belgeois?</i>	- <i>А от ще чому мова, якою ви розмовляєте називається «французькою»? Має бути бельгійська.</i>	- <i>А ось ваша мова... чому вона "французька"? Це ж Бельгія, нехай вона зветься бельгійською.</i>
--	---	---

У французькій мові слово *belgeois* вживається як пейоратив на позначення жителя Бельгії. У комедії Матіас глузливо запропонував так назвати мову, якою розмовляють у Бельгії. У закадровому озвученні, як і у субтитрах це було відтворено дослівним перекладом, оскільки це слово може вживатися як прикметник, тим самим було збережено іронічний зміст оригіналу та комічний відтінок. Поняття *бельгійська мова* не існує, а отже це словосполучення можна

вважати okazіоналізмом, оскільки воно було створене лише для цього кінофільму і у подальшому контексті не буде використане.

Також Коли Луїза говорила зі своїм батьком про стосунки та ставлення до чоловіків, то виникла комічна ситуація, яка призвела до вживання okazіоналізму в мові перекладу:

- <i>Tu préfères les femmes, c'est ça? T'es gouine ?</i>	- <i>Тобі подобаються жінки? Ти - гейка?</i>	- <i>Тобі подобаються жінки? Ти - гейка?</i>
- <i>Non. Et on dit pas "gouine", on dit "lesbienne".</i>	- <i>Ні... До того ж слід казати "лесбіянка", а не «гейка».</i>	- <i>Ні... І говорять не "гейка", а "лесбіянка".</i>

Для закадрового озвучення та субтитрів було вжито okazіоналізм *гейка*, який було утворено від українського слова *гей*, що позначає людину з нетрадиційною орієнтацією. Це дозволяє уникнути вульгаризму *лесбуха*, який є сленговим перекладом для слова *gouine*, що є вульгаризмом у французькій мові на позначення жінки нетрадиційної орієнтації.

Аналіз перекладу okazіоналізмів у закадровому озвученні та у субтитрах показав, що переклад був виконаний вдало. Перекладач зміг ефективно передати сенс та стиль оригінальних реплік, а також зберіг їх комічність.

2.6. Омоніми та пароніми як гра слів та їх переклад

Омоніми (грец. ὁμόνυμος – однойменний, від ὁμός – однаковий і ὄνομα – ім'я, назва) – це слова або їхні окремі граматичні форми, що при однаковому звучанні та написанні мають абсолютно різні значення [57, с. 434].

Існує два види омонімії згідно з М. Кочерганом [17]:

- Повні омоніми – мають повний збіг при відмінюванні, а отже повне флексійне співпадіння.
- Неповні – мають відмінності при відмінюванні, а отже неповне флексійне співпадіння.

Омоніми активно використовуються для привернення уваги до висловленого змісту, вираження думки та надання мовленню іронічного або

гумористичного забарвлення. Особливо часто омоніми застосовуються в комедійних фільмах для створення комічного ефекту. Вони здатні створювати двозначні або неоднозначні ситуації, які викликають сміх.

Під час сповіді Рубена Вандерворде у священика комічна ситуація утворюється через омонімію слова *père*, яке можна використати як звертання і

- <i>Grand Dieu, Ruben, d'où te vient cette haine du Français si farouche?</i>	- <i>Господи, Рубене, хто ж навчив тебе так ненавидіти французів?</i>	- <i>Рубене, хто тобі втовк таку ненависть до французів?</i>
- <i>Mon père.</i>	- Отець.	- Батько.
- <i>Oui, mon fils...</i>	- <i>Слухаю, сину мій.</i>	- <i>Так, сину мій?</i>
- <i>Non, mon père, ça vient de mon père.</i>	- <i>Я хотів сказати, мене батько навчив.</i>	- <i>Ні, батько, рідний батько втовк мені.</i>

до батька, і до священика.

Якщо ми порівняємо дві репліки, а саме субтитрування та закадровий переклад, то можна зробити висновок, що все ж варіант закадрового перекладу був більш вдалим. У закадровому перекладі використано слово *отець*, що є омонімом і означає: 1) Батько 2) Титул служителів культу, а також форма звертання до них [55, с. 866]. У субтитрах Рубен каже, що йому *батько* втовк в голову почуття неприязності до французького народу, але, як написано вище, поширеною формою звертання до служителів культу є називний відмінок «Отець» або кличний відмінок «Отче». Саме називний відмінок слова в закадровому перекладі створює гумористичний діалог, тому що священик подумав, що Рубен звертається до цього, як до служителя Богу. У субтитрах же комічний ефект втрачено, через те, що *père* було одразу перекладено як *батько*, що не є формою звертання до священнослужителя.

Іншим більш влучним прикладом може слугувати діалог у барі між Жаком Жанусом та митниками, коли перший намагався шпигувати за пересувною

- <i>Je veux bien la carte.</i>	- <i>Дай мені карту.</i>	- <i>Дай мені карту.</i>
- <i>La carte. S'il te plait.</i>	- <i>Тримай.</i>	- <i>Карту... На, тримай.</i>
- <i>Non, la carte du menu.</i>	- <i>Я про винну.</i>	- <i>Ні, карту вин.</i>
- <i>Ah oui.</i>	- <i>Винну карту! Зараз.</i>	- <i>Так, карту вин!</i>

митницею та їх планами з метою перевозу контрабанди через кордон.

Сміх у глядача викликає омонімія слова *карта*, що має декілька значень: 1) Умовно зменшене зображення земної поверхні, її частини або окремих країн світу. 2) Меню [55, с. 526]. Митник просить у Жака карту, а саме меню, але той намагається хитрим способом забрати мапу з позначками, де буде стояти пересувна митниця. Комічність викликає те, що Жак ніби не може зрозуміти, що від нього хоче клієнт. Важливо зазначити, що і в субтитрах, і в закадровому озвученні влучно збережено комічність ситуації за допомогою дослівного перекладу.

Пароніми (від грец. *παρά* - біля, поруч і *ὄνομα* — ім'я, назва) — слова, а також фразеологічні одиниці й синтаксичні конструкції, що при повній або частковій семантичній відмінності є дуже подібними формою, внаслідок чого можуть сплутуватися в мовленні або спеціально обіграватися зі стилістичною настановою [57, с. 460].

Візьмемо приклад з фільму, коли Ірен Жанус намагалася продати бар, вона говорила з потенційним покупцем і відбувся наступний діалог:

- <i>C'est la meilleure offre en 6 mois madame Anus!</i>	- <i>Це найкраща пропозиція за останні <i>n</i> <i>i</i> <i>v</i></i>	- <i>Кращої ціни не з <i>n</i> - Жанус! Через "Ж", <i>a</i> будь-ласка. <i>y</i></i>
---	--	--

- <i>Janus, avec un J, s'il vous plaît.</i>	- <i>Жанус! Через літеру "Ж", будь-ласка.</i>	
---	---	--

У даному випадку гра слів полягає в тому, що прізвище **Жанус** та слово **анус**, що означає «задній прохід кишківника», майже схожі за написанням та звучанням. Як наслідок, мадам Анус викликає сміх у глядачів. Перекладач вдався до прийому прямого перекладу та транскрипції, навіть зберігши місцеположення наголосу в слові «анус», адже французький наголос падає на останній склад, хоча в українській мові наголос у цьому слові на літері *a*.

У кінофільмі наведені приклади не викликали труднощів з перекладом. Було вжито або еквівалентний переклад, або прийом транскрипції для прізвища. Іноді переклад омонімів та паронімів може бути проблемою для перекладача-початківця. Однією з причин є те, що у мові перекладу не завжди є еквівалентний відповідник з такою ж схожістю звучання, що звісно ускладнює передачу стилістичних і семантичних особливостей. Однак ретельний аналіз контексту допомагає визначити правильне значення омоніма чи пароніма. І якщо дослівний переклад неможливий, перекладачі можуть адаптувати гру слів, використовуючи схожі вирази або створюючи нові мовні засоби, щоб передати той же ефект або значення.

2.7. Особливості перекладу тропів як знаряддя гумору

Тропи – це вияв творчої індивідуальності автора [18, с. 253]. Загальним терміном тропи охоплюються слова, словосполучення і вирази, що вживаються в переносному значенні і служать виразності мови [22]. У кінокомедії «Митниця дає добро» було виокремлено такі тропи: порівняння, метафори, епітети, оксюмори та персоніфікація.

У лінгвістиці **порівняння** означає слово чи вислів, у якому є особа, предмет чи явище, з яким порівнюється хто-, що-небудь [55, с. 1066]. Це один з найпростіших видів тропів. Зазвичай у комедійних жанрах використовують «зневажливе порівняння» для того, щоб створити комічний ефект через перебільшення або зниження значущості певних об'єктів або ситуацій. Такі

порівняння можуть підкреслювати абсурдність чи недолугість персонажів або їх дій, викликаючи сміх у глядачів. У французькій мові порівняння вводиться в мову за допомогою сполучника *comme*, в українській мові еквівалентом буде *як, ніби, наче, мов*.

Цікавим прикладом є наведена нижче фраза Рубена, коли він намагався потрапити в туалет, де були Луїза з Матіасом:

- <i>Ouvre, je dois pisser comme une vache.</i>	- <i>Відкривай, бо я штани обмочу!</i>	- <i>Відкрий! А то я упісяюся!</i>
--	--	--

В оригіналі було вжито порівняння із зоономеном. У французькій мові є такий вираз «*il pleut comme vache qui pisse*», який означає «дощ ллє, як з відра». Тобто це порівняння, яке використовується для підсилення дії. У фільмі Рубен намагався сказати, що він дуже хоче в туалет і йому необхідно якомога швидше потрапити туди. Однак в закадровому озвученні та субтитрах перекладач вдавня до прийому модуляції і вилучив порівняння. У закадровому озвученні було вжито евфемізм *обмочити штани*, а от у субтитрах калькований переклад *упісятися* з рос. вульгаризму *описаться*.

Прикладом зневажливого порівняння може бути розмова Ірен та Жака, коли вони обговорювали, що робити з баром після закриття митного кордону:

- <i>Faut qu'on le vende a un pigeon qui ne sait rien du passage a l'Europe. Quelqu'un comme toi...</i>	- <i>Продамо бар якомусь недоумку, який ще не знає про спільну Єврозону. Такому, як ти...</i>	- <i>Продамо якомусь дурню, який не знає про Шенгенську угоду. Такому, як ти...</i>
--	--	--

Як ми бачимо Ірен пропонує продати бар нерозумній людині, а саме *якомусь недоумку/дурню*, яка ще не знає про те, що кордони скасують. І тоді вона поглянула на Жака і порівняла його з тим *недоумком/дурнем*. В українській мові це порівняння відтворено за допомогою дослівного перекладу та конструкції *як*, що є еквівалентом до *comme*.

Можна навести ще один приклад, де Луїза говорила з Матіасом та намагалася сказати йому, що він та її брат могли би поводитися більш достойно, адже їх чвари не мають жодного сенсу:

- <i>Vous êtes pires que des gosses. Faut grandir!</i>	- Господи, наче діти малі. Коли ви подорослішаєте?	- Та що ж таке! Як малі діти! Час дорослішати!
--	---	---

В оригіналі вжито порівняння, але без конструкції *comme*. *Pire que* це конструкція вищого ступеня порівняння від прикметника *mauvais*. Дослівно її можна перекласти як *ви гірші, ніж діти*, тобто поведінка чоловіків є кумедною та абсолютно дитячою. У закадровому озвученні та субтитрах було знехтувано наявністю ступеню порівняння та перекладено репліку з вживанням порівняння зі сполучником *наче* та *як*. Однак на якість перекладу це не вплинуло.

Як ми бачимо, існують різні способи перекладу порівнянь. Та, незважаючи на це, комічний ефект у перекладі не було знижено в жодному з прикладів. Використання різноманітних перекладацьких трансформацій – це вибір перекладача, але важливо зберегти гумор, зрозумілість, автентичність та стиль оригінального твору.

У комедійних фільмах **персоніфікація** надає неживим предметам, явищам природи, тваринам або поняттям властивостей людини [55, с. 939], що часто виглядає абсурдно і сюрреалістично. Цей контраст між очікуваною поведінкою об'єкта і його персоніфікованими діями викликає сміх.

Коли Рубен пішов зі своїм сином Лео рухати таблички, якими позначено кордон між Бельгією та Францією, то Лео почав цікавитися, кому належать зорі, бо ж Земля рухається, і вони не можуть лишатися в Бельгії весь час. На що Рубен відповів:

- <i>Les étoiles voyagent a l'étranger, mais elles ne s'y plaisent pas. Le jour, elles tournent autour de</i>	- Розумієш, зірки дійсно подорожують за кордон, але їм там не подобається , то ж	- Бачиш, зірки бувають за кордоном, але їм там не подобається , тому
---	---	---

<i>la Terre toute la journée et le soir, elles reviennent en Belgique pour dormir.</i>	<i>вони обертаються навколо Землі і повертаються до Бельгії – спати.</i>	<i>вони обертаються навколо Землі і повертаються в Бельгію поспати.</i>
--	--	---

Комічність тут створюється за допомогою оживлення зірок та надання їм людських характеристик. Зірки не можуть подорожувати за кордон, і вони не можуть повертатися до Бельгії, щоб спати там. В оригіналі було вжито персоніфікацію, а в перекладі її також було збережено, бо перекладач як для закадрового озвучення, так і для субтитрів вжив прийом дослівного перекладу.

Крім вище згаданих художніх тропів у цьому фільмі також використано **метафори**. Це художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння, а також слово або вираз, ужиті в такий спосіб [55, с. 663]. Це доволі поширений троп, який викликає у свідомості людини відповідні асоціації.

Як приклад розглянемо репліку Рубена, коли він говорив зі своїм сином Лео під час того, як рухав стовпи, щоб змінити кордон Бельгії:

<i>- Les frontières montent jusqu'en haut.</i>	<i>- Бо кордони ідуть вгору, аж до неба!</i>	<i>- Бо кордони ідуть аж на гору!</i>
--	--	---

У цьому випадку автор використав дослівний переклад для закадрового озвучення та субтитрів, оскільки в оригіналі також було вжито метафору. Зрозуміло, що кордони ходити не вміють, тому цей художній засіб викликає посмішку на обличчі глядачів.

Уваги заслуговує репліка священика під час сповіді Рубена, яка спрямована на те, щоби допомогти Рубену побороти франкофобію. Святий отець каже, що душа Рубена не зможе пройти небесну митницю:

<i>- Et ton âme est si sombre, ça m'étonnerait que tu la passes.</i>	<i>- І такі темні душі, як у тебе, її не пройдуть.</i>	<i>- І такі темні душі, як у тебе, її не проходять.</i>
--	--	---

Перекладач використав антонімічний переклад для даної репліки. Якщо перекладати *ça m'étonnerait que tu la passes* дослівно, то отримаємо варіант *сумніваюся, що ти пройдеш [небесну митницю]*. Проте для субтитрів та закадрового озвучення було використано заперечну частку *ne*. Таким чином перекладач зберіг оригінальну метафору та її комічність.

Більше того, увагу глядача до специфічної ознаки або помітної властивості об'єкта у його буквальному значенні привертає також *enimem*, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття чи дії [55, с. 354]. Його застосування спрямоване на те, щоб дати характеристику об'єкту та відобразити авторське бачення і оцінку певних рис, які приписуються цьому об'єкту за допомогою епітета.

У кінокомедіях епітети виконують важливу роль, додаючи виразності діалогам та підкреслюючи комічні аспекти ситуацій і персонажів. Вони допомагають створити яскраві образи та посилити гумористичний ефект через перебільшення або іронію. Використання епітетів у комедійному контексті дозволяє авторам передавати нюанси настрою та ставлення до певних подій або героїв, що сприяє кращому сприйняттю гумору аудиторією.

Коли Рубен та Матіас сварилися на кордоні, то Рубен обізвав свого французького колегу:

- <i>J'aimerais bien voir à quoi ça ressemble un mollusque qui s'énerve.</i>	- <i>Ще ніколи не бачив злу устрицю.</i>	- <i>Я ніколи ще не бачив сердитої устриці.</i>
--	--	---

У цьому прикладі епітет було перекладено дослівно як у закадровому озвученні, так і в субтитрах: *фр. s'énerver* - *укр. злитися, сердитися*; а оскільки це зворотне дієслово, що безпосередньо відносяться до виконавця дії, то його було замінено на прикметник - *зла/сердита устриця*. Крім того, було використано прийом конкретизації, адже дослівний переклад *фр. mollusque* - *укр. молюск* [55, с. 400], але перекладач вжив варіант *устриця*, що за біологічною класифікацією належить до типу молюсків. Як висновок, переклад є вдалим в обох випадках, тому що комічний ефект було відтворено в мові реципієнта.

Слід розглянути репліку, яку сказав Рубен на сповіді у священника після того, як він стріляв у людину, що не спинилася на кордоні:

<p>- <i>Parle, Dieu sait rappeler à lui ses brebis égarées.</i></p> <p>- <i>Même une brebis armé qui tire dans le dos d'un Français?</i></p>	<p>- <i>Кажу, Рубене. Господь прощає блудних овець.</i></p> <p>- <i>Навіть якщо вівця озброєна і стріляла французу в спину?</i></p>	<p>- <i>Кажу, Рубене. Господь прощає заблудлих овечок.</i></p> <p>- <i>Навіть озброєну вівцю, що стріляє у спину француза?</i></p>
--	--	---

В оригіналі священник каже Рубену, що Господь пробачає блудних овець тобто людей, які збилися з правильного шляху. Комічна ситуація утворюється за допомогою епітету *une brebis armé*, який Рубен вживає для того, щоб виявити свою збентеженість чи Господь пробачить його, адже він – *озброєна вівця*. Перекладач вдався до прийому дослівного перекладу в цьому випадку, тим самим вдало передав художній троп у мові реципієнта.

Ще одним прикладом можна вважати фразу Рубена, коли він хотів потрапити у вбиральню, але Луїза сказала йому піти на вулицю. Він відповів на це:

<p>- <i>Non, ça caille dehors, ouvre.</i></p>	<p>- <i>Не піду, там холод собачий. Відкривай!</i></p>	<p>- <i>Ні, там холод собачий. Відкривай!</i></p>
---	--	---

Дослівним перекладом фрази *ça caille dehors* буде *на дворі холодно*. Однак завдяки багатству української мови перекладач використав прийом модуляції та вжив епітет *собачий холод*, що означає *дуже холодно*. Тим самим він надав комічного ефекту в перекладі.

Не слід забувати про *оксюморони*, які є особливо виразними, адже вони свідомо поєднують протилежні за змістом поняття [55, с. 839]. Оксюморони дозволяють створити несподівані та парадоксальні образи, які можуть викликати у глядачів сміх. Їх непередбачуваність і суперечливість часто призводять до комічних ситуацій, підкреслюючи абсурдність або іронічність сцен.

Коли Луїза говорила зі своїм батьком – лютим франкофобом, то він попросив її подати води. Жінка налила йому французької води, тому що бельгійської не було в магазині. Це обурило чоловіка, що стало причиною сварки. Рубен вирішив стати на захист батька і спробував воду, але мало не

- <i>Elle a un petit goût sec.</i>	- <i>Суха, як пісок!</i>	- <i>Суха, як наждак!</i>
- <i>De l'eau sache, mais bien sûr.</i>	- <i>Суха вода... чудово!</i>	- <i>Суха вода... чудово!</i>

вдавися нею. Між ним та Луїзою відбувся наступний комічний діалог:

У даному прикладі для перекладу першої репліки було використано прийом гіперболізації, адже дослівно репліка *Elle a un petit goût sec* буде звучати як *Вона (вода) має злегка сухуватий смак*, але перекладач використав порівняння в закадровому перекладі з *піском*, а в субтитрах з *наждаком* через їх шорсткість. Виділений оксюморон було дослівно перекладено без змін від оригіналу в закадровому озвученні та субтитрах. Ще одним прикладом є епізод, де Жак та Ірен Жануси намагалися продати наркоторговцю свій бар, який перестав приносити прибутки через закриття митниці. Однак вони не сказали йому справжню причину, а намагалися збрехати, що викликало сміх у глядачів:

- <i>Il souffre d'une maladie incurable qui le ronge petit a petit. [...]</i>	- Це невиліковна хвороба, яка потроху його з'їдає. [...]	- Невиліковна хвороба його... поглинає, поступово. [...]
- <i>Pour que je puisse guérir et que j'aie un peu de temps pour la guérison.</i>	- Щоб я підлікувався, щоб я мав час на лікування.	- Аби я вилікувався, і щоб у мене був час на лікування.
- <i>Prendre du temps pour guérir d'une maladie incurable.</i>	- Час на лікування невиліковної хвороби?	- Час на лікування невиліковної хвороби?

Перекладач вжив дослівний переклад для виділеної фрази, яка містить оксюморон *лікування невиліковної хвороби*. Важливо, що на цьому прикладі чудово видно, що оригінальні репліки довші за закадрове озвучення та субтитри, адже, як вже було описано в Розділі 1, перекладачам доводиться скорочувати довжину фраз через обмеження в часі та артикуляцію. Наприклад, *prendre du temps* (дослівно: *потрібен час*) перекладено за допомогою прийому вилучення, і залишається в перекладі просто слово *час*.

Як було згадано вище, оксюморони також підсилюють абсурдність вислову. Прикладом може бути розмова між Рубеном та Вануксемом, коли перший намагався розповісти історію, чому жовта смуга на позначення французько-бельгійського кордону настільки важлива. За його словами вона захищає Бельгію від французів:

- <i>Pour les empêcher de piller nos cultures, de violer nos maisons et de brûler nos femmes !</i>	- Щоб не дати їм грабувати наші посіви, гвалтувати доми та палити жінок!	- Не даючи їм розорювати наші поля, гвалтувати наші будинки та палити наших жінок!
--	---	--

Комічність тут утворюється через те, що Рубен помилково вжив дієслова навпаки, а саме *de violer nos maisons / de brûler nos femmes*, що викликає

здивування не лише у Вануксема, але й у глядачів. Щоб відтворити цей епізод, було використано дослівний переклад. У закадровому озвученні перекладач також використав прийом вилучення, адже присвійний займенник *наші* - *фр. nos* було вжито лише один раз.

Можна зробити висновок, що для передачі комічності оксюморонів перекладач вдавався до прийому дослівного перекладу. Це дозволяє зберегти їхній парадокс, який побудований на протиріччі між складовими словами. Крім того, цей художній троп використовує загально визнані поняття та категорії, що легко розпізнаються в різних культурах.

На основі проведеного аналізу перекладу художніх тропів з французької мови на українську можна зробити висновок, що перекладач вдало застосовував як прийом дослівного перекладу, так і модуляції для закадрового озвучення та субтитрів, з урахуванням специфіки кожного формату. При цьому важливо підкреслити, що багатство української мови дозволяє ефективно адаптувати гумористичні ефекти й культурні особливості кінокомедій за допомогою різноманітних слів, виразів і стилістичних засобів, що сприяє наближенню фільму до цільової аудиторії.

Висновки до розділу 2

Серед великої кількості різноманітних мовностилістичних засобів, які створюють та посилюють комічний ефект у комедійному жанрі кінематографу, сценаристи використовують авторські оказіоналізми, омоніми, метафори, порівняння, епітети, оксюмори, фразеологізми, а також стилістично знижену лексику. У другому розділі нашої кваліфікаційної роботи було проведено детальний аналіз адаптації цих засобів українською мовою у перекладі для закадрового озвучення та субтитрів комедії «Митниця дає добро».

Було визначено, що найбільш часто перекладач вдавався до прийому дослівного перекладу або перекладацької трансформації – модуляції. Це зумовлено тим, що за наявності мовностилістичного засобу в репліці оригіналу, його можна перекласти словниковим еквівалентом або ж замінити одиницею мови перекладу, значення якої можна логічно вивести із значення одиниці оригіналу. Враховуючи те, що українська мова має великий арсенал стилістичних засобів, які можна вжити для адаптації іноземної кінострічки, це допомагає зберегти як автентичність, так і комічність оригіналу.

Загалом переклад у закадровому озвученні та субтитрах було виконано доволі вдало. Проте серед недоліків можна виділити наступне:

- Прийом калькування з російської мови у субтитрах: *camemberts* – *жабник* (від рос. *лягушатник*);
- Відтворення регіональних особливостей без надання історичного контексту в субтитрах: підсилювальна фраза *une fois* передається українським вставним словом *однак/одначе*;
- Використання зниженої ненормативної лексики у субтитрах: *se taper* – *трахати*.

Таким чином аналіз показав, що українське закадрове озвучення комедії «Митниця дає добро» все ж більш успішно адаптує та передає комічний ефект оригіналу завдяки якісному відтворенню мовностилістичних засобів, а також професіоналізму перекладача. Субтитри ж не лише уповільнюють сприйняття глядачем діалогів, але й не зовсім якісно адаптують комічні елементи.

ВИСНОВКИ

У нашому дослідженні ми вивчали особливості перекладу мовностилістичних засобів, які допомагають створенню ефекту комічності у комедійних фільмах. Це є не лише джерелом розваги, але й важливим структурним компонентом, без якого існування фільму неможливе.

Переклад кінотексту здійснюється за допомогою аудіовізуального перекладу, який забезпечує єдність між візуальними та невізуальними елементами, зокрема синхронізацію відео та аудіо рядків. Вербальні та невербальні елементи є єдиним цілим, що впливає на процес та результат перекладу.

Основними способами аудіовізуального перекладу кінофільмів є дубляж та субтитрування. І хоча процес дубляжу є доволі дорогим та вимагає більше часу, при цьому він є найкращим способом адаптації фільму для цільової аудиторії, оскільки здається, що кінострічка була створена мовою перекладу. У випадку з субтитрами перекладачу доволі часто доводиться вилучати елементи мовлення через певні вимоги до створення субтитрів, там самим у комедійному фільмі це може призвести до втрати комічності або неправильного відтворення жарту.

У кінострічці «Митниця дає добро» персонажі спілкуються між собою повсякденною розмовною французькою мовою з використанням стилістичних фігур та тропів, стилістично маркованої лексики, okazionalizmів, фразеологізмів, гри слів, регіональних відмінностей мови що є засобами створення гумору. Для адаптації діалогів на мову перекладу було використано різні перекладацькі трансформації для того, щоб зберегти головний елемент кінострічки – гумор, який є основою сюжету та забезпечує успіх фільму. На основі аналізу можна сказати, що найчастіше перекладач використовував дослівний переклад (словниковий еквівалент) або прийом модуляції для відтворення стилістичного забарвлення реплік.

Іноді культурні розбіжності або відмінності у мовних системах становлять загрозу для збереження комічності. У поодиноких прикладах з добірки, а саме

українських субтитрів, було зазначено що іноді перекладач не враховував мовні норми та використовував або калькування з російської мови, або ж занадто нецензурну лексику, що призвело до втрати комічності.

В цілому, можна зробити висновок, що переклад для закадрового озвучення було виконано достатньо якісно, щоби зберегти всі комічні моменти, а також передати розмовний стиль між героями стрічки. У закадровому озвученні вдало відтворено авторські неологізми, омонімічні жарти, метафори, порівняння, епітети, оксюморони, фразеологізми та стилістично знижену лексику, що дозволило передати глядачам тонкий гумор та комічний ефект оригіналу.

Проблемою на сьогоднішній день все ж лишається наявність якісного українського дубляжу, а також субтитрування, яке відповідатиме нормам та правилам української мови. Аудіовізуальний переклад часто вимагає компромісів через обмеження часу, що може впливати на точність передачі комічних елементів. Незважаючи на це, важливо, щоб у перекладі не було втрачено головні риси оригінального тексту, зберігаючи комічні ефекти та стилістичні прийоми.

Наша робота не тільки підтвердила важливість якісного перекладу та адаптації мовностилістичних засобів творення комічного у французьких комедійних фільмах, але й вказала на необхідність подальших досліджень у цій галузі. Виявлені підходи та методи можуть стати основою для розробки нових стратегій аудіовізуального перекладу, які враховуватимуть специфіку гумору та культурні відмінності. Такі дослідження сприятимуть підвищенню якості перекладу комедійних фільмів, що зробить їх більш доступними та зрозумілими для цільової аудиторії. Відтак, наша робота відкриває нові перспективи для вивчення проблеми аудіовізуального перекладу та спонукає до подальших досліджень у напрямку оптимізації перекладацьких методів і технік.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анучина, Л., Бурова, О. К., & Уманець, О. В. (2010). Естетика: навч. посіб. Харків: Право, 232 с.
2. Арістотель (1966). Поетика. Видавництво «Мистецтво». За ред. Л. Д. Гоголева. 129 с.
3. Брюховецька, Л. І. (2013). Кінокомедія. Енциклопедія Сучасної України. Редкол.: Дзюба, І., Жуковський, А., Романів, О., Железняк, М. Г., & Бадзьо, Ю. Київ. URL: <https://esu.com.ua/article-6937>
4. Вайльд, О. (2020). Жінка не варта уваги. Пер. з англ. Олени Ломакіної. Київ: Знання. 190 с.
5. Галинська, О. М. (2011). Фразеологізми як знаки культурної інформації: Проблеми зіставної семантики: збірник наукових статей. Вип. 10. Київ : Вид. центр КНЛУ. Ч. 2. с. 72-76
6. Голубенко, Н. (2021). Концептуальні підходи до дослідження кінотексту в аспекті інтерсеміотичного перекладу. Актуальні питання гуманітарних наук. с. 152-157. URL: http://aphnjournal.in.ua/archive/44_2021/part_1/24.pdf
7. Демецька, В., & Федорченко, О. (2010). До проблеми перекладу кінотекстів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика", IV, с. 239-243
8. Дзюбіна, О. (2014). Диференціальні ознаки неологізмів і okazіоналізмів (на матеріалі художньої літератури та Інтернет-реклами англійської мови). Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови, (22). с. 78-84.
9. Журавель, Т. В. (2018). Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія "Філологічні науки". Мовознавство. (10), с. 35-38.
10. Журавель, Т. В., & Хайдарі, Н. І. (2015). Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 19(2), с. 148-150. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_2/41.pdf

11. Калита, О. (2015). Типи комічних текстів та особливості їх стилістичного аналізу. Лінгвостилістичні студії. (2), с. 54–61
12. Карабан, В. І. (2003). Теорія і практика перекладу з української мови на англійську. [укр./англ.]: Навчальний посібник для ВНЗ. Нова книга. 604 с.
13. Караман, О. (2017). Сучасний світовий кінематограф. Наука. Освіта. Молодь. Частина 1. с. 226-227
14. Клименко, Л. В. (2015). Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції. Вип. 1(1). с. 228-235 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2015_1%281%29_25
15. Конкульовський, В. В. (2011). До проблеми перекладу кінотекстів комедійного жанру. Вісник. с. 35-40
16. Коптілов, В. В. (1982). Теорія і практика перекладу. Вид-во при Київському державному університеті видавничого об'єднання "Вища школа". 164 с.
17. Кочерган, М. П. (2001). Вступ до мовознавства. Академія. 361 с.
18. Красовська, О. (2011). Тропи епістолярного тексті Лесі Українки. Лінгвостилістика. Мова і норма. Мовознавчий вісник. Збірник наукових праць. Випуск 12-13. с. 253-259
19. Крисанова, Т. (2014). Основні підходи до розуміння поняття «кінодискурс». Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство, (4), с. 98-102
20. Лукьянова, Т. Г. (2012). Основи англо-українського кіноперекладу. 104 с.
21. Матківська, Н. А. (2015). Питання методології дослідження аудіовізуального перекладу. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер.: Філологічні науки (мовознавство), (3). с. 147–152.
22. Мацько Л. І., Сидоренко, О. М. & Мацько, О. М. (2003). Стилїстика української мови. Вища школа. 462 с.

23. Мельник, М. Є. (2014). Кінотекст як особливий вид дискурсу. Сучасні дослідження з іноземної філології, (12), с. 123-127
24. Орехова, О. І. (2013). Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки, (3), с. 164-170
25. Перванчук, Т. Б. (2021). Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія, (4). с. 121-126
26. Погребняк, Г. П. (2017). Кіно, телебачення і радіо в сценічному мистецтві. 392 с.
27. Полякова, О. В. (2017). Дублювання як вид кіноперекладу. с. 338–341
28. Пушина, В. О., & Сітко, А. В. (2020). Особливості аудіовізуального перекладу. с. 119-124
29. Ребрій, О. В. (2016). Вступ до перекладознавства: конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. Х.: ХНУ імені ВН Каразіна. 116 с.
30. Савченко, Л. В. (2013), Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти. с. 85-88
31. Софієнко, І. В. (2014). Становлення кіно-перекладу в Україні. Мовні і концептуальні картини світу, (50 (2)), с. 401-405 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50\(2\)_59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_50(2)_59)
32. Челеби, Э. (1961). Книга путешествия. Вып. 1. Земли Молдавии и Украины. Москва. 337 с.
33. Шумейко, О. А. (2016). Мовні засоби творення комічного: індивідуально-авторські видозміни фразеологізмів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія "Філософія", (Вип. 62), с. 363-365
34. Baker, M., & Saldanha, G. (2019). Routledge encyclopedia of translation studies. Routledge. 654 p.

35. Benincà, S. (1999). Il doppiaggio: uno studio quali-quantitative. Quaderni del Doppiaggi, p. 53–148
36. Bergson, H. (1912). *Le Rire: Essai Sur La Signification du Comique*. F. Alcan. 224 p.
37. Chiaro, D. (2004). Investigating the perception of translated Verbally Expressed Humour on Italian TV. *ESP Across Cultures*, 1(1), p. 35-52
38. Chiflet, R. P. (1659). *Essay d'une parfaite grammaire de la langue française*. Chapitre cinquième. Des Adverbes. 525 p.
39. Dore, M. (2019). *Humour in Audiovisual Translation: Theories and applications*. Routledge. 314 p.
40. Guibourgé, J. (2018). *L'humour en publicité : analyse sémiologique*. L'humour en publicité. 300 c.
41. Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2020). *Reading images: The grammar of visual design*. Routledge. 291 p.
42. Kubnick, H. (1933). *Les frères Lumières*. 91 p.
43. Lilly, W. S. (1896). The theory of the ludicrous. 1. *Fortnightly*, 59(353), c. 724-737
44. Louie, D., Brook, K., & Frates, E. (2016). The laughter prescription: a tool for lifestyle medicine. *American journal of lifestyle medicine*, 10(4), p. 262-267
45. Martin, R. A. (2001). Humor, Laughter, and Physical Health: methodological issues and research findings. *Psychological Bulletin*, 127(4), p. 504-519
46. Mast, G. (1979). *The comic mind: Comedy and the movies*. University of Chicago Press. 421 p.
47. Sadoul, G., Souriau, É., Vivanco, J. M., & Agel, H. (1954). *Histoire générale du cinéma*. Paris. 3 ed.
48. Siclier, J. (1990). *Le cinéma français*. 344 p.
49. Tamayo, A., & Chaume, F. (2017). Subtitling for d/deaf and hard-of-hearing children: Current practices and new possibilities to enhance language development. *Brain sciences*, 7(7), 75 p.

50. Tcherednytchenko, O., & Koval, Y. (1995). *Théorie et pratique de la traduction. La langue française*. Kyiv: Lybid. 254 p.
51. Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation* (Vol. 11). John Benjamins Publishing. 358 p.
52. Zabalbeascoa, P. (1996). *Translating Jokes for Dubbed Television Situation Comedies*. In *Wordplay and Translation*, (2(2)), p. 235-247

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

53. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
54. Білоноженко, В. М. (2008) *Словник фразеологізмів української мови*. Наукова думка. 786 с.
55. Бусел, В. Т. (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. 1728 с.
56. Бусел, В. Т. (2012). *Французько-український словник. Українсько-французький словник*. Київ. 1104 с.
57. *Українська мова: Енциклопедія*. (2004). Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. 824 с.
58. Wiktionary. Le dictionnaire libre URL: https://fr.wiktionary.org/wiki/Wiktionnaire:Page_d%E2%80%99accueil

СПИСОК ЕЛЕКТРОННИХ ДЖЕРЕЛ

59. Бельгійська мовна межа. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B0
60. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
61. Auguste et Louis Lumière. URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Auguste_et_Louis_Lumi%C3%A8re
62. Cercle d'histoire de Bruxelles. URL: <https://www.cehibrux.be/chroniques/en-brusseleir/379-en->

[finir#:~:text=L%27expression%20est%20d%27origine,%2C%20une%20injonction%2C%20une%20interrogation](#)

63. IMDB Genre Definition URL:
<https://help.imdb.com/article/contribution/titles/genres/GZDRMS6R742JRGA/G#>
64. Les vertus du rire. The conversation. URL: <https://theconversation.com/les-vertus-du-rire-152247>
65. Les villes françaises qui jurent le plus. Preply. URL:
<https://preply.com/fr/blog/les-villes-francais-qui-jurent-le-plus/>
66. Pourquoi les Français se moquent des Belges. URL:
<https://www.lingq.com/en/learn-french-online/courses/848736/pourquoi-les-francais-se-moquent-des-14158159/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

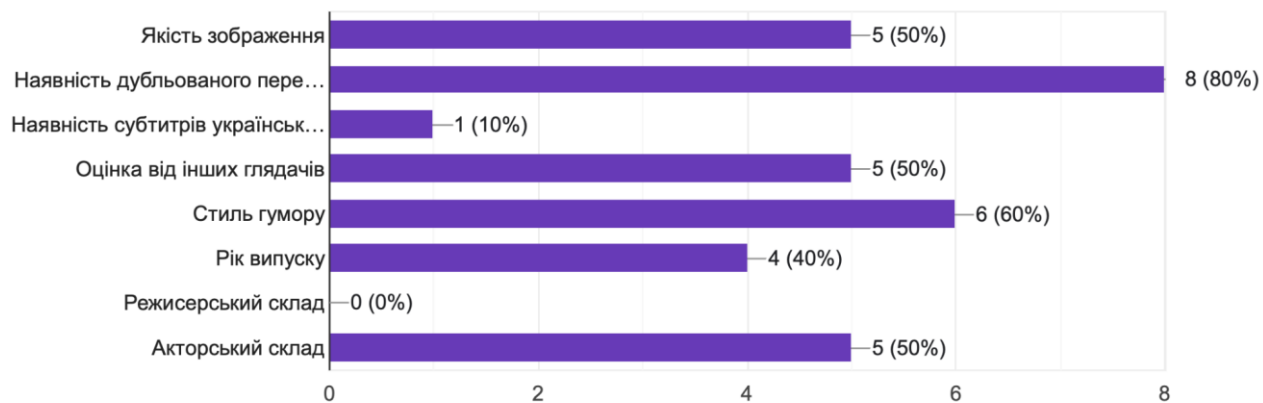
67. Митниця дає добро (закадрове багатоголосе озвучення на замовлення ICTV). 2010. URL: https://uakino.club/filmy/genre_comedy/3420-mitnicya-daye-dobro.html
68. Митниця дає добро. Українські субтитри. URL:
<https://www.opensubtitles.org/en/subtitles/8608558/nothing-to-declare-uk>
69. Rien à déclarer. 2010. URL: <https://www.primevideo.com/-/fr/detail/Rien-%C3%A0-d%C3%A9clarer/0FFNNH1EXIDR0CGMQESOIWXT7G>

ДОДАТКИ

Додаток 1. Результати опитування проведеного серед 10 респондентів.

Коли Ви обираєте комедію, на які критерії Ви звертаєте увагу?

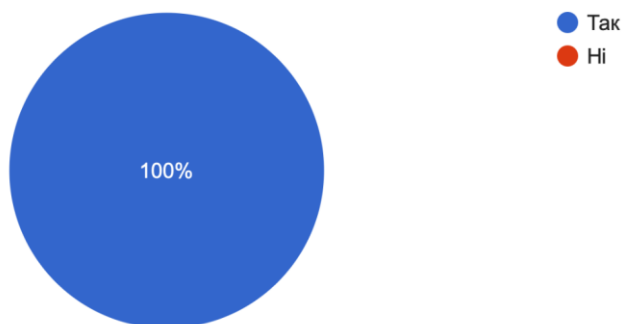
10 responses

Додаток 2. Результати опитування проведеного серед 10 респондентів.

Як Ви вважаєте, чи є комедійні фільми інструментом для відпочинку від стресу та засобом для покращення настрою?

10 responses

RÉSUMÉ

Notre recherche porte sur les particularités de la traduction des caractéristiques linguistiques et stylistiques des comédies (sur l'exemple du film Rien à déclarer de Dany Boon et de sa traduction en ukrainien).

Le but de notre étude est d'analyser les particularités de la traduction en ukrainien des éléments linguistiques et stylistiques du comédie français "Rien à déclarer". Il s'agit en particulier d'identifier les principales techniques linguistiques et stylistiques utilisées dans l'original pour créer un effet comique et de déterminer comment ces techniques ont été traduites, ainsi que d'évaluer l'adéquation et l'efficacité des stratégies de traduction utilisées.

Les objectifs principaux sont suivants: examiner le concept d'humour et ses variétés du point de vue de la linguistique et de la traductologie; identifier les caractéristiques du genre des comédies; déterminer et caractériser les principales stratégies et tactiques de traduction des films; étudier et analyser les caractéristiques linguistiques et stylistiques de la traduction des comédies en ukrainien.

Pertinence de l'étude. Dans le cadre de la distribution de films étrangers, il est important d'étudier les modalités de transfert des éléments comiques d'un environnement culturel et linguistique à un autre. La compréhension de ces mécanismes nous permettra de mieux adapter le contenu aux différents publics. La traduction des comédies requiert également une attention particulière en raison de la présence d'éléments culturels, linguistiques et humoristiques qui s'expriment au niveau verbal et audiovisuel (texte, son, image). L'étude des spécificités de cette traduction permettra d'améliorer la qualité et l'efficacité de la traduction des œuvres comiques de la langue source vers la langue cible.

La valeur pratique de notre recherche est que les résultats de cette recherche peuvent être utiles aux traducteurs travaillant dans le domaine de la traduction de films comiques, car ils peuvent comprendre comment localiser efficacement les éléments humoristiques. En outre, d'autres étudiants peuvent utiliser mon travail comme base de recherche. Quant aux professionnels de l'industrie cinématographique, ils y trouveront

des lignes directrices précieuses pour l'adaptation de films étrangers dans différents pays.

Dans la première partie de la recherche, nous avons examiné le concept de texte filmique, qui combine des éléments verbaux et non verbaux formant un tout inséparable. Tout film est perçu par les récepteurs sensoriels. Compte tenu de la popularité croissante du cinéma, le problème de l'adaptation des films pour les spectateurs du monde entier devient de plus en plus important.

Il a été déterminé que le doublage et le sous-titrage sont les méthodes de traduction audiovisuelle les plus populaires. Cependant, lors du sous-titrage, le traducteur doit renoncer à l'utilisation de certains moyens linguistiques, car il est nécessaire de comprimer le discours pour qu'il tienne au bas de l'écran. Mais aussi dans le cas du doublage, en raison des limitations de temps pour chaque phrase, le traducteur doit effectuer de nombreuses transformations pour adapter le texte ukrainien à l'articulation française, ce qui entraîne une réduction significative de la longueur des phrases et parfois une perte de sens.

Il existe différentes transformations de traduction (lexicales, grammaticales, stylistiques) qui aident le traducteur à traduire avec précision les particularités du texte du film de la langue source vers la langue cible. Ces transformations permettent d'adapter les dialogues aux expressions faciales et à l'articulation des personnages lors du doublage et de placer les phrases en bas de l'écran en fonction de la longueur de la ligne lors de la création des sous-titres.

La traduction de films comiques est une tâche difficile en raison de la nécessité de traduire des éléments comiques qui dépendent souvent de caractéristiques linguistiques et stylistiques. Les traducteurs doivent respecter les principes d'équivalence et d'adéquation, ce qui implique la sélection sémantique des éléments de l'original et leur traduction créative.

Dans la deuxième partie de ce travail, nous avons comparé la traduction des caractéristiques linguistiques et stylistiques de la comédie en voice-over ukrainien et en sous-titrage ukrainien (les techniques de traduction audiovisuelle), au moyen d'une analyse comparative. L'humour est l'un des problèmes les plus difficiles de la

traduction, car même une parfaite maîtrise d'une langue étrangère ne permet pas toujours à un traducteur de transmettre une blague originale de manière drôle. Les figures de style, la phraséologie et les particularités de style ont souvent des caractéristiques spécifiques qu'il est difficile de transmettre dans une autre langue. Le traducteur doit analyser chaque cas et choisir la stratégie de traduction la plus appropriée pour transmettre le sens, la forme et le style de l'original.

Nous constatons que les particularités des figures de style telles que les néologismes, les homonymes, les métaphores, les simulations, les épithètes, les oxymores, la phraséologie et le vocabulaire stylistiquement réduit peuvent poser d'importantes difficultés au traducteur. La langue ukrainienne disposant d'un large arsenal d'outils stylistiques qui peuvent être utilisés pour adapter un film étranger, elle permet de préserver à la fois l'authenticité et la drôlerie de l'original.

Nous avons remarqué que dans la traduction de la comédie étudiée, la traduction mot à mot ou la modulation sont les stratégies les plus souvent utilisées par les traducteurs. A notre avis, ces stratégies répondent parfaitement aux besoins de la traduction ukrainienne des caractéristiques linguistiques et stylistiques des comédies. Toutefois, il convient de noter que le sujet nécessite une analyse plus approfondie sur un échantillon plus large et l'étude d'autres types de traduction. Par conséquent, le sujet reste ouvert à d'autres recherches.